

GazeteVefa

DÜNYA KIZ ÇOCUKLARI GÜNÜ

EUROPA'DAKİ YAŞAM İZLERİ

MUTLULUĞUN FORMÜLÜ: FRILUFTSLIV

SAVAŞ VE BARIŞ

Ebru Sayan

Haber medyasının "breaking news" olarak yayınladığı, Türkçe karşılığı "son dakika" olan haberlerin artık magazin* tadı vermeye başladığı bir paradoksa girilmiş durumda. Herkes yaşanan olayları, sızdırılan görüntüleri kendi yorumlarına göre yargılıyor ve sonuca bağlıyor. Tabii bu değerlendirmeleri yaparken kendimizin ne kadar objektif-nesnel kabul ediyorsak bizim gibi düşünmeyeni de o kadar taraflı, aldatılmış, öteki ve tabiri caizse düşman olarak görüyoruz. Öğrenmeden biliyoruz, sorgulamadan inanıyoruz, araştırmadan yargılıyoruz. Hala birçok haber kanalının yanlış ad kullanmaları kitlesel tepkilere ve olayın içyüzünün anlaşılmasına engel oluyor. İlk başta bu savaşın İsrail-Filistin savaşı değil, İsrail-Hamas arasındaki çatışma olduğunu söylemekle başlamak en doğrusu olur.

Hamas Tarihi

Hamas tarihi pek bilinmiyor. İlk olarak 1987 yılında Mısır'da kurulmuş olan Müslüman Kardeşler örgütünün Filistin kolu olarak ortaya çıkmıştır. 1988 yılındaki siyasi programında parti, Filistin'in asla Müslüman olmayanlar tarafından etrafı çevrilebilecek bir İslam ülkesi olamayacağını ifade

CAVENDISH'IN YENİ BAŞKANI

Simay Korkmaz

Prof. Dr. Mete Atatüre, Cambridge Üniversitesi fizik bölümü olarak bilinen Cavendish Laboratuvarı'nın yeni başkanı oldu. Cavendish Laboratuvarı 1874'te açıldığından beri önemli isimler başkanlık görevini üstlenmişlerdir. İlk başkanı James Clerk Maxwell elektromanyetik teorinin kurucularındandır. Başkanlarından bir diğeri "üzümlü kek modeli" ile hepimizin tanıdığı JJ Thomson'dur. Kendisi kuantum fiziğin bulunmasına öncülük etmiştir. Thomson'ın başkanlığı döneminde fizik bölümünün ilk nesil yüksek lisans öğrencileri arasında araştırmalarından dolayı Nobel Ödülü kazanan, JJ Thomson'ın yanı sıra, Ernest Rutherford ve Charles Wilson da vardır. İlerleyen süreçte JJ Thomson'ın görevini eski öğrencisi Rutherford devralmıştır.

Rutherford'un başkanlığı altında Francis Aston kimyasal elementlerin izotopları, James Chadwick nötronu keşfetti; Patrick Blackett yapay nükleer etkileşimleri ilk fotoğraflayan kişi oldu. Bunların yanı sıra John Cockcroft ve Ernest

Walton ilk defa deneysel olarak $E=mc^2$ formülünü ispatlayan kişiler oldular. Rutherford'dan sonra göreve gelen Lawrence Bragg biyolojik moleküllerin yapısını anlamak için x-ray kristalografisini kullandığı bir alet geliştirdi. Bu çalışmaların doruk noktası, DNA molekülünün çift sarmal yapısının Francis Crick ve James W tarafından belirlenmesi idi. Bu isimler gibi alanında önemli başarılarla imza atmış daha niceleri Cavendish Laboratuvarı'na başkanlık yaptı. Prof. Dr. Atatüre'nin 16. başkanı olduğu Cavendish Laboratuvarı ilk günden bu yana 30 Nobel Ödülü kazandı.

YAZININ TAMAMI İÇİN SAYFA A1!

SHAKESPEARE'İ ANLAMAK

Bilge Yıldırım

William Shakespeare, hiç kuşkusuz dünya edebiyatına kazandırdığı eserler ve tiyatro sanatında öncülük ettiği yeniliklerle yeri doldurulamaz bir yazar. Özellikle İngiliz edebiyatının en büyük yazarlarından biri olarak kabul edilir ve İngilizceye 1700-2200 arasında kelime kazandırmıştır. Yazdıkları yüzyıllardır insanları derinden etkilemekte, pek çok kişiye ve esere ilham kaynağı olmaktadır.

Peki insanları William Shakespeare'in eserlerine bu kadar çeken nedir? Kimisi eserlerinin konusunu beğenir, kimisi yazdığı karakterlerde kendinden veya hayatından bir parça bulur, kimisi de 400 yıl önce yaşamış ve hala daha eserlerinin bıraktığı etki sürmekte olan bu yazarın edebiyat anlayışını ve başarısının ardındaki sırrı çözmeye çalışır. Fakat benim bu yazıda ele alacağım konular daha çok Shakespeare'in tiyatro oyunlarını yazış şekli ile anlatım ve dili kullanım biçimidir.

OZON TABAKASINDAKİ BÜYÜYEN TEHLİKE

Begüm Özer

Geçtiğimiz günlerde Avrupa Uzay Ajansı (ESA) ozon tabakasındaki deliğin her geçen gün büyümeye devam ettiğine dair bir açıklama yaptı ve dünyaya olan etkileri konusunda uyardı.

OZON NEDİR?

3 oksijen atomunun bir araya gelerek oluşturduğu moleküle ozon denir. Ozon, koklamak anlamına gelen Yunanca kökenli bir kelimedir. Gerçekten de ağır ve rahatsız edici kokan ve solunum yollarını tahrip eden bir gazdır. Gökyüzüne mavi rengini veren de bu ozon molekülleridir.

OZON TABAKASI NEDİR?

Ozon tabakası veya ozonosfer, stratosferin üst kısmında bulunan tabakadır. Ozon tabakası Güneş'ten gelen UV-B ve UV-C gibi zararlı morötesi ışınları tutar. Bu işlevi hayati öneme sahiptir çünkü bunlar ölümcül ışınlardır. Ozon tabakası ozon gazından oluşan ve atmosferin yukarı seviyelerinde başka bir deyişle yer yüzeyinden 50-85 km yüksekte bulunan bir tabakadır. Bu tabakanın temel rolü ultraviyole (UV) ışınlar olarak adlandırılan Güneş'in zararlı ışınlarına karşı canlıları korumasıdır. Ozon tabakası yeryüzüne doğru gelen zararlı

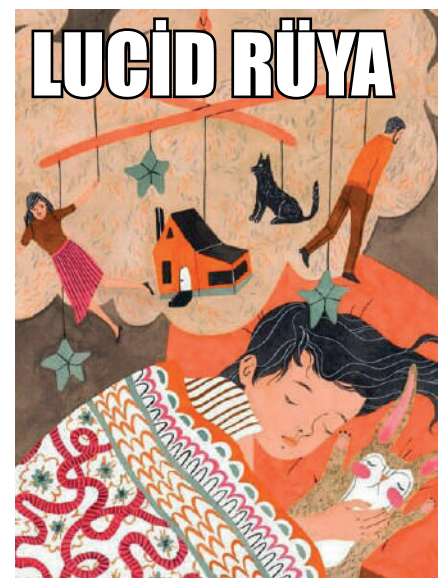
ışınlar karşı bir filtre gibi davranır.

OZON TABAKASI NEDEN İNCELİR?

Bilim adamları, doğal döngüler sırasında normal ozon seviyelerini detaylandırılan birkaç on yılı kapsayan kayıtlar oluşturdu. Atmosferdeki ozon konsantrasyonları güneş lekeleri, mevsimler ve enlem ile doğal olarak değişir. Ozon seviyelerindeki her doğal azalmayı bir iyileşme izlemiştir. Bununla birlikte, 1970'lerden başlayarak, bilimsel kanıtlar ozon kalkanının doğal süreçlerin çok ötesinde tükendiğini gösterdi. Ozon tabakası incelmesi küresel ısınma gibi tehlikeli bir

durumdur. Ozon tabakasını bozan en önemli etken Kloroflorokarbon (CFC) gazlarıdır. 1928 yılında yeni bir gaz türü olarak bulunan CFC gazları çok ilginç özelliklere sahiptirler: Zehirli, aşındırıcı ve yanıcı değil, oldukça kararlı, uzun ömürlü ve uçucudur. Bu üstün özelliklerinden dolayı "harika gaz" olarak adlandırılırlar. Bu gazların yoğunlukları düşük olduğu için havadan daha hafif haldedirler ve atmosferin en üst katmanlarına kadar çıkabilirler (yaklaşık 11.000 metre).

YAZININ TAMAMI İÇİN SAYFA B1!

LUCID RÜYA

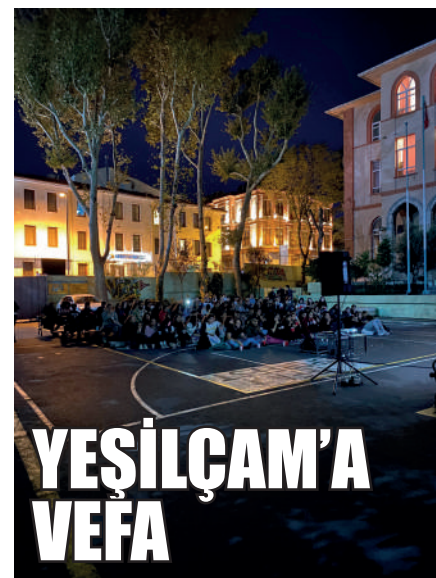
MEME KANSERİ FARKINDALIK AYI

FILENİN SULTANLARI

BAŞKENT ANKARA

YEŞİLÇAM'A VEFA

GÜNDEM

CADILAR BAYRAMININ TARİHİ

Arda Şentürk

Tam kaynağı bilinmese de dilimize Cadılar Bayramı olarak gelmiş bu Pagan bayramı hakkında neler biliyoruz? Evet, Cadılar Bayramı aslında Pagan Bayramı ve “Cadılık” kavramıyla da uzaktan yakından bir alakası yok.

Kökeni ise bilinenin aksine Amerika’ya değil, 2100 yıl önce Avrupa’ya yayılmış bir topluluk olan Keltlere dayanıyor. Orta Avrupa’dan çıkmış olan keltler zamanla tüm Avrupa’yı etkisi altına alarak İrlanda’ya kadar yayılmıştı. Keltler aynı zamanda Pagan bir halktı ve kendi kültürlerinde Ekim ayı çok önemliydi. Ekim ayı olgunlaşan ekinlerin gün yüzüne çıktığı depoların dolduğu hasat ayıydı. Aynı zamanda bu ay yaklaşan kışın habercisi olduğu için düğün törenleri gibi önemli etkinlikler bu zaman aralığında yapılırdı.

Keltler yılbaşını 1 Kasım olarak kabul ederdi. Ancak onların yılı bizim gibi eğlencelerle değil karanlık ve soğuk günlerle başladı. Pagan İnanışına göre Yeni yılın arifesi olan 31 ekim akşamı Ölümler ve Yaşayanlar dünyası arasındaki perde aralanır ve ölümler dünyasındaki ruhlar yeryüzünde gezinirdi. Bu ruhlardan

bazıları önceden yaşadıkları köylere, evlere giderler eğer oralarda tanıdıkları insanları değil yabancıları görürlerse sinirlenirler ve o evlere musallat olurdu. Bu yüzden Keltler 31 ekim akşamı maskeler takarak ölümlere benzemeye çalışır ve yeryüzüne inen ruhların onları tanımamasını zorlaştırdıklarına inanırdı. Aynı zamanda evlerin çevresine konulan adaklarla ruhlar memnun edilirdi. Ancak Milattan sonra 43 yılında gelen Romalılarla işin rengi değişti. Romalılar da Pagandı ancak onların inanışına göre sonbaharı nasıl uğurlarlarsa bahar o kadar çabuk ve güzel gelirdi. Bu sebeple onlar baharın bitişini büyük eğlenceler düzenleyerek kutlardı.

Romalılarla birlikte bu Somhain denilen korku bayramı yerini çoşkuyla kutlanan bir bayrama bıraktı. Çocuklar bu günlerde giydikleri korkunç kıyafetleriyle kapı kapı dolaşır bir ruh edasıyla “ya şeker veririsin ya da sana musallat oluruz” demeye başladı.

600’lü yılların başında etkisini arttıran kilise hristiyanlaşmış halkın pagan bayramını kutlamasından rahatsızdı ve 601 yılında Somhain

Bayramını yasaklattı. Bu bayramı kutlayanların secynta hizmet ettiği söylenerek halksoğutulmaya çalışıldı. Ancak kültüre iyice yerleşmiş bu bayramı kaldırmak o kadar kolay değildi. Çözüm arayan halk normalde 13 mayısta kutlanan “All Saints Day” (Azizler Günü) bayramını 1 Kasım’a aldı ve ondan bir gün öncesini de “All Hallows Eve” yani Azizler günü Arifesi olarak kutladı. Zaman geçtikçe bayramın adı “Halloween” oldu.

Bayram önemini yıllar geçtikçe yitirse de 19. yüzyılda yavaş yavaş dirilmeye başladı. Avrupa da başlayan kitlikten nedeniyle yeni topraklara ,Amerikaya, giden İrlandalılar bayramlarını oraya da taşıdı. Ancak Amerikan halkı İrlandalıları pek hoş karşılamayarak onları daha alt bir sınıf olarak gördü. Yıllar içinde zenginleşen ve çoğalan İrlandalılar Amerika’nın iç kesimlerinde güçlendiler.

Var olan zenginliklerini büyük ve çoşuklu Halloween partileri düzenleyerek gösterdiler. Parlak kumaşlardan kostümler, değişik maskeler bu zamanda ortaya çıktı. Onların partilerinden

etkilenen diğer halklarla birlikte Halloween Amerika’ya yayılmaya başladı. 1930’lu yılların sonunda bayram bütün Amerika’ya yayılmış ve Noel gibi bolca harcamaların yapıldığı bir pazar haline gelmişti.

Bu pazarı gören kapital şirketler bayramı bütün dünyaya yaymak için çizgi filmler, oyuncaklar ve kitaplar gibi unsurlarla insanlara bayramı tanıttılar. Bayram bütün dünyaya yayıldı ve bizim kültürümüzde olmasa bile biz de tüm dünya gibi hakkında bir çok şey biliyor olduk.

CAVENDISH’IN YENİ BAŞKANI

Simay Korkmaz

Prof. Dr. Mete Atatüre, Cambridge Üniversitesi fizik bölümü olarak bilinen Cavendish Laboratuvarı’nın yeni başkanı oldu. Cavendish Laboratuvarı 1874’te açıldığından beri önemli isimler başkanlık görevini üstlenmişlerdir. İlk başkanı James Clerk Maxwell elektromanyetik teorinin kurucularındandır. Başkanlarından bir diğeri “üzümlü kek modeli” ile hepimizin tanıdığı JJ Thomson’dır. Kendisi kuantum fiziğin bulunmasına öncülük etmiştir. Thomson’ın başkanlığı döneminde fizik bölümünün ilk nesil yüksek lisans öğrencileri arasında araştırmalarından dolayı Nobel Ödülü kazanan, JJ Thomson’ın yanı sıra, Ernest Rutherford ve Charles Wilson da vardır. İlerleyen süreçte JJ Thomson’ın görevini eski

öğrencisi Rutherford devralmıştır.

Rutherford’un başkanlığı altında Francis Aston kimyasal elementlerin izotopları, James Chadwick nötronu keşfetti; Patrick Blackett yapay nükleer etkileşimleri ilk fotoğraflayan kişi oldu. Bunların yanı sıra John Cockcroft ve Ernest Walton ilk defa deneysel olarak E=mc² formülünü ispatlayan kişiler oldular. Rutherford’dan sonra göreve gelen Lawrence Bragg biyolojik moleküllerin yapısını anlamak için x-ray kristalografinin kullanıldığı bir alet geliştirdi. Bu çalışmaların doruk noktası, DNA molekülünün çift sarmal yapısının Francis Crick ve James W tarafından belirlenmesi idi. Bu isimler gibi alanında önemli başarılarla imza atmış daha niceleri Cavendish Laboratuvarı’na başkanlık yaptı. Prof. Dr. Atatüre’nin 16. başkanı olduğu Cavendish Laboratuvarı ilk günden bu yana 30 Nobel Ödülü kazandı.

1975 Kayseri doğumlu olan Prof. Dr. Mete Atatüre, emekli general ve uluslararası ilişkiler hocalısı Prof. Dr. Süha Atatüre ve Huriye Atatüre’nin oğlu. 1996 senesinde Bilkent Üniversitesi fizik bölümünden mezun oldu ve eğitimine Boston Üniversitesi, Kuantum Görüntüleme Laboratuvarı’nda doktora öğrencisi

olarak devam etti. Doktora sonrası 2002-2007 seneleri arasında ETH Zurich’te araştırmacı olarak görev aldı. 2007 senesinde katıldığı Cavendish Laboratuvarı’nda hızlı adımlarla yükselerek bu ekim ayında bölüm başkanlığına yükseldi.

Prof. Dr. Mete Atatüre ekibiyle birlikte kuantum nokta spininden faydalanarak atomik ışıma ürettiler ardından spin kuantum atlamalarını optik yöntemler kullanılarak gözlemlemeyi başardılar. 2012 senesinde yarı iletken kuantum noktalardan lazer kalitesine sahip, yani düşük gürlütlü ve yüksek tutarlılığa sahip fotonlar üretmeyi başardılar.

Fotonların gürlütlü seviyesi ile ilgili olan sıkıştırılmışlık özelliği ilk kez 1981’de öngörölmüş ancak 2015’e kadar ispatlanmamış. Ta ki Prof. Dr. Mete Atatüre ve ekibi ilk defa gözlemleyene kadar. Sonrasında uzak kuantum nokta spinleri arasında kuantum dolanıklık sağlamayı başardılar. Optik polarizasyon ve kuantum nokta çekirdeğinin soğuması sayesinde elektron spin tutarlılığını geliştirme üzerine yeni çalışmalara imza atan ekip, 2019 yılında ilk defa, çok cisimli çekirdek kütle-

lerinin ışıkla kontrolünü başardı. Bu sonuçlar, deterministik kuantum hafıza teknolojisi açısından büyük ve önemli gelişmelerdi.

Mete Atatüre’nin çalışmaları, elmas ve atomik düzeyde ince malzemelerle gerçekleştirilen spin-foton kuantum arayüzleri konusunda devrim niteliğinde. Elmas kullanarak yaptıkları öncü çalışmalar, silikon atomlarının oluşturduğu spinlerin optik olarak erişilebileceğini göstererek yeni “renk merkezleri” keşfine önemli bir katkı sağladı. Bu “renk merkezleri,” bir elementin veya malzemenin içindeki atomlar arasındaki değişiklikler sonucu oluşan kusurları ifade eder. Bu tür kusurlar, bir malzemenin rengini belirleyen temel faktörlerden biridir. 2014 yılında, elmas içinde tek bir silikon atomunun spinini istikrarlı bir şekilde kontrol etmeyi başardılar. Mete Atatüre, periyodik cetvelin 4. sütunundaki elementlerin “renk merkezleri” üzerinde önemli çalışmalar yapmaya devam etmektedir.

Yaptığı çalışmalarla kuantum optik alanlarına katkılarından ötürü 2020 Thomas Young Madalyası ve Ödülü’nü kazandı. Şimdi de başarı dolu kariyerine Cambridge Üniversitesi Fizik bölümünün başkanı olarak devam ediyor.

VEFANIN GALİPİ

Eda Yılmaz

Galip Haktanır, Vefa Spor Kulübündeki kariyeriyle hepimizin tanıdığı bir çok başarıya imza atmış eski bir futbolcu ve teknik direktör. Aynı zamanda milli takımda da top koşturmuş olan Haktanır futbol tarihi için önemli ve özel isimlerden biridir.

Galip Haktanır 1921’de bir trende dünyaya geldi. Bununla ilgili kendisi bir röportajında bu yüzden çok hareketli bir çocukluk geçirdiğini de söyledi. Haktanır, çocukluğunun bir kısmını İzmir’de geçirdi. Kendisi daha kırk günlükken annesinin kömürleri yaktığı esnada Yunan askerlerinin içine koyduğu mermilerin de patlamaya başlamasıyla sağ gözünden yaralandı. Saçmalardan biri gözüne gelince göz kapakığı sarıkı kalan Haktanır, sonraları bu sebepten dolayı kariyerinde Kır Galip lakabını aldı.

Haktanır, 6 yaşında iken babasını kaybetti. Daha sonra dedesi ile birlikte İstanbul’da yaşamaya başladı. 4.sınıfı kadar Rami’de okuduktan sonra Darüşşafaka imtihanlarına girdi. İmtihani başarıyla geçen Galip Haktanır 1932 yılında Darüşşafaka’da okumaya başladı. Böylece annem,babam,her şeyim diyerek andığı Darüşşafaka günleri de başladı. İlk yıllar tatilleri dedesiyle geçiren Haktanır dedesinin vefatıyla tatilleri de okulda geçirmeye başladı. Bununla birlikte hayatının büyük bir kısmı Darüşşafaka oldu. Haktanır bu sebeple okuluna ve Darüşşafaka cemiyetine her zaman çok bağlı kaldı. Verdiği röportajlarında okulda çok sıkı bir disiplin olduğu-

nu söyler. Bir röportajda bununla ilgili bir anısından bahseder. Darüşşafaka’da her öğrenciye iki ayakkabı verilmiş. Biri okulda diğeri ise izne çıkarken giymek içinmiş lakin Haktanır okulda futbol oynarken ayakkabısını kirlettiği için izne çıkmaya uygun değilmiş. Bu yüzden Atatürk’ün vefatında arkadaşlarıyla Dolmabahçe Sarayı’na gidememiş.

İlkokul yıllarında iken futbola başlamış olan Haktanır’ın futbola karşı ciddi anlamda ilgisi Darüşşafaka yıllarında başladı. Anılarını anlatırken okulda top alamadıklarında bezden top yaptıklarını, dersler biter bitmez koşup saha kapmaya gittiklerini anlatır. Haktanır’ın futbola karşı bu büyük tutkusuna rağmen yeteneği de vardı. Okul takımında oynadığı maçlarda yeteneğini gösteren Haktanır,okul takımından sonra başka takımlarda oynamaya başladı. Sıraısıyla Beşiktaş,Galatasaray ve Fenerbahçe’de oynadı. Böylece spor tarihine üç büyüklerin hepsinde oynayan futbolculardan biri olarak adını yazdırdı. Haktanır Beşiktaş’da oynarken arkadaşının bir maçta oynatılmamasına karşın sinirlendi ve Galatasaray’a transfer oldu. Daha sonraları Galatasarayla da yollarını ayırdı.

Haktanır, Fenerbahçe’de oynarken orada bir samimiyet göremediğini oyuncuların birbirinin aleyhine konuştuğunu bu yüzden kendini onaya ait hissetmediğini ve soğuduğunu söyler. Ve bir maç dönüşü Kadıköy vapurunda Vefalılarla karşılaşır. Vefalılar Haktanır’ı Vefa’ya

çağırır. Aralarında Galip Haktanır’ın Darüşşafakalı bir ağabeyi de vardır ve teklifi kabul eder. O zaman, diğer takımlardan da lisans başvurusu olduğu için Haktanır’ın bizzat müracaat etmesi gerekiyor.d.Haktanır süreci anılarında, Vefalılar beni apar topar götürdü ben de Vefalıyım dedim ve Vefa’da oynamaya başladım diyerek anlatır. Bunun üzerine 1942’de lisanslı bir şekilde Vefa’da oynamaya başladı. O yıl Darüşşafaka’dan da mezun oldu ve akademik kariyerine Yüksek Ticaret Fakültesinde devam etti. 1944’de bir sakatlık geçiren Haktanır bir yıl kadar futbol oynamadı. Aynı süreç içerisinde okulunu da bıraktı. Daha sonra futbola geri döndü ve Vefa’da takım kaptanı olarak oynamaya devam etti. Bu süreçte Haktanır milli takım formasını da giydi. 2. Dünya Savaşı süresince uzun süre milli maç olmadığından sadece 6 kez milli maç çıkabildi. 1955’e kadar Vefa’da oynamaya devam etti. Bu süreçte diğer takımlardan çok daha yüksek meblağlarda teklifler aldı. Lakin Vefalılar onu o da Vefa’yı çok sevdi. Edilen hiç bir teklifi kabul etmedi. Haktanır, ardından Vefa’nın antrenörlüğünü yaptı. Sonraları başka takımlarda da antrenörlüğe devam etti.

Futbol kariyerinden sonra okuyarak,resimle ilgilenerek ,arşivler oluşturarak zamanını geçirdi. Kendisinin, yazdığı bir otobiyografi kitabı da vardır. Haktanır, Darüşşafaka Gazetesinde verdiği bir röportajında çok güzel ve anlamlı bir yorumda bulunuyor.“Aslında ne

olacağımız çocukluğumuzda belli oluyor” diyor ve ekliyor: “Kimi-miz gerçekleştiriyoruz, kimimiz gerçekleştiriyoruz. Mesela ben okuldayken futbolcuların resimlerini saklardım, sınıf arkadaşım Hayri Seçkin ise siyaset adamlarının fotoğraflarını biriktirirdi. Ben, futbolcu oldum, Milli Takım’a kadar yükseldim, Hayri Seçkin ise Meclis’e girdi, Cumhuriyet Başkanlığı da yaptı.” Haktanır, bu sözleriyle hayallerimizi gerçekleştirmenin bizim elimizde olduğunu dair vurgu yapmıştır. Aynı röportajında öğrencilere şöyle demiştir :”Memleketе hayırlı evlat olsunlar,çok çalışınlar... Bilgi her zaman insanın yardımcısıdır. İlimin yolundan hiç ayrılmayınlar “

Çok iyi bir futbolcu olmanın dışında iyi bir eş, iyi bir baba ve iyi bir insan olan Galip Haktanır, 30 Eylül 2023’de aramızdan ayrıldı. Kendisini minnet ve saygıyla anıyoruz.

KURAKLIK

Elif Topal

Kuraklık, bir bölgede nem miktarının geçici dengesizliğinden kaynaklanan su kıtlığıdır. Her ne kadar doğal bir iklim olayı olsa da oluşmasındaki en büyük etkenlerden birisi insan ve insan faaliyetlerinin su kaynaklarına bağımlılığıdır. Genellikle yavaş gelişir ve uzun bir zaman dilimini kapsar. Bu sebepten dolayı tespit edilmesi en zor doğal felaketlerden biridir. Herhangi bir mevsim veya bir zaman diliminde yağış miktarındaki azalma ya da dengesizlikten dolayı meydana gelir.Kuraklık hesaplamaları bölgedeki yağış, buharlaşma ve terleme(evapotranspirasyon) arasındaki dengenin uzun süreli ortalaması göz önünde bulundurularak hesaplanır.Bunlara ek olarak yüksek sıcaklık,şiddetli rüzgar ve düşük nem miktarı gibi değişkenler de etkili olmaktadır.

Kuraklığı inceleyen tür bakımından üçe ayırabiliriz: meteorolojik kuraklık, tarımsal kuraklık ve hidrolojik kuraklık. Meteorolojik kuraklık, yağışların belli bir dönem ortalamaların altına düşmesidir.Tarımsal kuraklık, bitkinin ihtiyacı karşılayacak suyun toprakta bulunmamasıdır. Hidrolojik kuraklık ise uzun süren meteorolojik kuraklıktan sonra gelişir. Uzun süreli yağışsızlıktan sonra yeraltı suları vb. kaynakların etkilenmesidir. Günümüzdeki en önemli etkisi ise iklim değişikliğidir. Bu durumun dünyamızdaki güncel örneklerinden birisi de Avustralya kıtasının doğusudur.

Son zamanlarda Avustralya can alıcı kuraklığıyla ekolojik bir facia olmaya aday. İklim değişikliğinin yol açtığı kuraklık Avustralya’nın doğusunda son yılların en az yağış oranının(metrekaşeye 10 mm’den az) gözlemlenmesi ile, New South Vales eyaletinin hükümet tarafından felaket bölgesi ilan edilerek acil önlemler alınmasına yol açtı. Bu bölgenin Avustralya’nın tarımsal üretiminin %25’ini karşıladığı ve kuraklığın kısa sürede etkisinin ortadan kaldırmayacağı göz önünde bulundurulursa sonucun insan kitleleri üzerinde uzun süreli bir etki bırakacağını söyleyebiliriz.

Avustralya’daki kuraklığın en büyük zararlarından biri de geçtiğimiz senelerde yaşanan yangın felaketi oldu.haziran 2019’da başlayarak 240 gün süren ve Avustralya’nın birçok bölgesini etkisi altına alan,ülke tarihindeki en büyük yangındı.Yaklaşık olarak 8 milyon hektar alanı kapsayan, ağırlıklı olarak ülkenin güneydoğusunda başlayan orman yangınlarında 2500’den fazla bina kullanılamaz hale gelmiş, 28 kişinin ve 1,1 milyardan fazla hayvanın ölümüne neden olmuştu.Ayrıca bu olay beraberinde ülkedeki ekolojik dengeyi de altüst etti.

İklim değişikliğinin yol açtığı kuraklık bu olaylarla da birlikte sadece Avustralya’nın doğu bölgesini etkilemekle sınırlı kalmayıp tüm Avustralya’yı, hatta tüm insanlığı ve yakın geleceğini, doğrudan etkileyecek bir tehlike olduğunu bize yeniden hatırlatıyor. İklim değişikliğinin yol açtığı kuraklığın etkilerini azaltmaktır ve gerilemesini sağlamaktıraki en büyük rol Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi ve KYOTO Protokolü gibi resmi sözleşmelerle hükümetlerin elinde. Ancak bizimde bireysel çapta yapabileceğimiz birçok önlem bulunmaktadır.İşte bunlardan bazıları: -Gereksiz akan suları kapatmalıyız. -Damlatan muslukların bakımını yapmalıyız. -Ağaç dikimine önem göstermeliyiz. -Lavabolara yağ vb. suyu kirletecek ve arınmasını engelleyecek sıvılar dökmemeliyiz. -Bahçe sulamalarında mümkünse arıtma suyu ile çalışın zaman ayarlı fiskeyeller tercih etmeliyiz.

İklim değişikliği ve sonuçlarından biri olan kuraklık henüz farkına varmasak da hepimizin sorunu. Bu sorunu çözmek ise yine sorunun kaynağı olan bizlerde.

GÜNDEM

SAVAŞ VE BARİŞ

Ebru Sayan

Haber medyasının “breaking news” olarak yayınladığı, Türkçe karşılığı “son dakika” olan haberlerin artık magazin* tadı vermeye başladığı bir paradoksa girilmiş durumda. Herkes yaşanan olayları, sızdırılan görüntüleri kendi yorumlarına göre yargılıyor ve sonuca bağlıyor. Tabii bu değerlendirmeleri yaparken kendimizin ne kadar objektif-nesnel kabul ediyorsak bizim gibi düşünmeyeni de o kadar taraflı, aldatılmış, öteki ve tabiri caizse düşman olarak görüyoruz. Öğrenmeden biliyoruz, sorgulamadan inanıyoruz, araştırmadan yargılıyoruz. Hala birçok haber kanalının yanlış ad kullanmaları kitlesel tepkilere ve olayın içyüzünün anlaşılmasına engel oluyor. İlk başta bu savaşın İsrail-Filistin savaşı değil, İsrail-Hamas arasındaki çatışma olduğunu söylemekle başlamak en doğrusu olur.

Hamas tarihi

Hamas tarihi pek bilinmiyor. İlk olarak 1987 yılında Mısır’da kurulmuş olan Müslüman Kardeşler örgütünün Filistin kolu olarak ortaya çıkmıştır. 1988 yılındaki siyasi programında parti, Filistin’in asla Müslüman olmayanlar tarafından etrafı çevrilebilecek bir İslam ülkesi olamayacağını ifade ederek Filistinli Müslümanlar için Filistin’in kontrolünü İsrail’den almak adına kutsal bir savaş vermenin dini bir görev olduğunu söylemektedir. Bu tespit, o sıralarda İsrail’i (daha sonra Oslo Barış Anlaşması ile kesinleşecek olan) tanıyan FKÖ (Filistin Kuruluş Örgütü) ile Hamas’ı çatışma noktasına getirdi. İki örgüt arası gözle görülebilir ideolojî farklılığı ise yine çatışmayı körükleyen noktalardan birisi oldu. Bu farklılığı ise FKÖ’nün daha fazla BAAS çizgisi (Sosyalist-milliyetçi-laik) üzerinde durmasından görebiliriz.

İzzeddin el Kassam Tugayları Hamas’ın askeri bir kolu ve aynı zamanda örgütün de ayrılmaz bir parçası. Buna rağmen bağımsız faaliyet gösterdiği de oluyor. Çünkü: İstihbarat zafiyet vermemek için (yani nereden saldırı yapılabileceğinin bilgisine ulaşılmasını diye) örgütlenme biçimini birbirinden tamamen kopuk hücreler şeklinde ve kimsenin kimseden haberi olmadan yürütüyor. Bazı eylemlerin Hamas tarafından bile sonradan öğrenildiği söyleniyor.

El Fetih-Hamas

Hamas’ın İsrail üzerinde yaptığı 7 Ekim saldırısı da bir ilk değil: Hamas/El-Kassam Tugayları, 23 yıl önce 28 Eylül 2000’de İsrail’in sivil ve askeri hedeflerine saldırı. Savaş beş yıl sürdü. Bunun ardından Hamas’ın “İkinci İntifa” denilen ayaklanmasına Filistinlilerin sadece yüzde 35’i katıldı. Yaklaşık yüzde 50’sinin katılmadığı bilgisi var. Burada da bu savaşın bütün Filistin’e karşı olmadığını ve sadece Hamas’ın gücünün üzerinden doğduğunu görebiliyoruz. Filistin’in 16 idari bölgesi var ve bunların sadece bir kısmını Hamas yönetiyor. Örneğin: Filistin Ulusal Yönetimi Devlet Başkanı Mahmut Abbas (El Fetih lideri), Filistin Ulusal Yönetim Başkanı Muhammed İştıyye (El Fetih üyesi), yıllardır dışişleri bakanlığı koltuğunu koruyan Riyad El-Malki (El Fetih üyesi). Hamas ile El Fetih uzun süredir Filistin siyasi liderliği için silahlı çatışma halindedir. Gazze’ye sadece İsrail girmedi, Hamas zor kullanarak bölgenin kontrolünü ele geçirdi ve El Fetih hükümetinin yetkililerini de ele geçirdi. Merkezi hükümet, Hamas’ı bu olaylardan sonra yasadışı ilan etti. Hamas ile El Fetih arası çatışmalar süresince

600 Filistinli öldü. Hatta bazı gazeteler Hamas’ın Mahmut Abbas’a suikast düzenlemeyi planladığını ortaya çıkardı. Bu olaylar bize çok net açıklıyor ki bu hiçbir zaman Filistin ve İsrail değil Hamas ile İsrail arasında yaşanan bir savaştı.

İsrail Savaşı Öncesi

Hamas saldırısı, Netanyahu hükümetinin yargıyı boşaltma çabaları nedeniyle İsrail içinde büyük çatışmaların yaşandığı bir dönemde gerçekleşti. İsrail saldırı öncesinde, demokratik kurumları ortadan kaldırmak isteyen milliyetçi köktendinciler ve bu tehdidin farkında olan ancak daha ılımlı Filistinlilerle ittifak kurma konusunda isteksiz davranan bir sivil toplum hareketi arasında bölünmüş durumda idi. Gelinek noktada İsrail’de hızla yaklaşmakta olan anayasal kriz askıya alındı (?) ve ulusal birlik hükümeti ilan edildi. Buradan sonra Yahudi bir anne ve babanın çocuğu olan ünlü düşünür ve dilbilimci Noam Chomsky’nin bu savaşın üzerine düşüncelerinin önemli bir yer kapladığını söylemeliyiz. Chomsky, “İsrail, laik Arap milliyetçiliğini yıkarak ABD’ye çok yararlı bir hizmet yaptı. Böylelikle ABD Ortadoğu üzerindeki hegemonyayı İngiltere’den devralmış oldu. O dönem radikal İslamın merkezi Suudi Arabistan ile laik milliyetçiliğin merkezi Mısır arasında süren mücadelede İsrail, radikal İslama destek çıkararak laik milliyetçiliği tahrip etti. Böylece ABD’yi kalıcı biçimde yanına aldı. O güne kadar İsrail, ABD’de yaşayan Yahudi cemaatinin bile çok umurunda değildi. 1970’lerin başında İsrail bir seçimle karşı karşıya kaldı: Yayılmacılık ya da güvenlik. O, ABD’nin desteğini arkasına alarak yayılmacılığı seçti. ABD de İsrail’in yayıl

macı politikalarının her aşamasında ona destek verdi. Tüm bunlar uluslararası hukuka rağmen ve BM Güvenlik Konseyi’nin maddelerine ters düşerek yapıldı. Golan Tepeleri’nin işgalinin meşrulaştırılması, Trump döneminde ABD’nin Kudüs’ü ‘bölünmemiş şekilde İsrail’in başkenti’ olarak tanıması...” diyor. Ki Trump hükümeti sonrası ABD’nin başkanı Biden hükümetinin de İsrail’in arkasında destek olarak duracağını ifadesini vermesi de iki devlet arasındaki ilişkinin bozulmadığını da bize gösteriyor.

Dış Ülkelerin Tepkileri

Öncelikle kuruluşlar (BM ve UNICEF gibi) Gazze ablukası sonrası yaklaşık 2 milyon insanın hiçbir yardım alamaması ve sivillere yönelik saldırılar karşısında, “Savaşların bile kuralları vardır. Uluslararası insani hukuk ve insan hakları hukukuna saygı gösterilmeli. Siviller korunmalı ve kalkan olarak kullanılmamalı.” gibi açıklamalar yaptılar. İran, çoğu Batılı ülkenin siyasi İslamcı olarak kabul edilen, hükümetinin bazı kaynaklara göre el altından Hamas’ı desteklediği (teçhizat gibi yardımlar ile) bilinmekte. İran’ın genel tepkisi Filistin’de yaşanan olaylara karşın göz yumulmayacağı yönünde. Mısır, başlarda çatışmalara karşın

tepkisiz gözüktüyordu. Gazze’nin abluka sonrası halkın temel ihtiyaçlarının giderilmesi ile bütün gözler Gazze sınır şeridi olan Mısır’a döndü. 21 Ekim tarihiyle de Mısır İsrail ile görüşmelerini tamamlamış ve Refah Sınır Kapısı’nda insani yardımların geçişine izin vermiştir. Suudi Arabistan hakkında ilginç teoriler mevcut. ABD başkanı Biden konuşmasında, Suudi Arapların İsrail’i tanyacağını ve normalleşme süreci içerisinde Orta Doğu’nun birleşeceği kanısını ileri sürmüş ve Hamas’ın bu planı bozma arzusunun dolaylı savaşı çıktığını iddia etmiştir. Ama kesin bir biçimde Suudi Arabistan pek yorum yapmamış, sadece normalleşme sürecinin duraksamaya uğradığını söylemiştir. Dünya’nın pek çok yerinde birçok protesto yapılmasına karşın olayların ve yorumların birbiriyle örtüşmediği ve insanların her biçimde kutuplaşma yaşadığı (etnik köken, din vs) bu ortamda yapılan eylemlerin hizmetinin kesin kanaatine varmak zordur. Savaş kim haklı kim haksız davası değildir. Savaşın iyisi, barışın da kötüsü olmaz. Gelecek yıllarda savaşın arka planı elbet su yüzüne çıkacaktır. O zamana kadar barışa hizmet edecek tek olgu akılcı hareket edip kutuplaşmanın yarattığı ön yargıları parçalamaktır.

BU SENE DE UNUTULMADI! : DÜNYA KIZ ÇOCUKLARI GÜNÜ

Cansu Karaoğlu

Dünya Kız Çocukları Günü, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dikkat çekmek ve bu konu hakkında farkındalık yaratmak amacıyla her yıl 11 Ekim’de dünya çapında kutlanmaktadır. 2012’den beri her yıl tüm dünyada kutlanan bu anlamlı gün, doğduğu andan itibaren hikaye ve masallarla büyüyen kız çocuklarının bir gün kendi hikayelerini yazmalarına öncülük etmeyi amaçlar.

Dünya Kız Çocukları Günü’nün Tarihçesi

1995-Dünya Kadın Konferansı Dünya Kız Çocukları Günü, ilk kez Pekin’de kadın hakları ve cinsiyet eşitliğine dikkat çekmek için 1995 yılında düzenlenen Dünya Kadın Konferansında gündeme geldi ve konferansta kız çocuklarının hakları ve bu hakların geliştirilmesi konusu üzerinde duruldu.

2011-Birleşmiş Milletler Genel Kurulu

19 Aralık 2011 tarihinde Peru, Kanada ve ülkemiz tarafınca birlikte hazırlanmış tasarının Birleşmiş Milletler Genel Kuruluna sunulması sonucu 11 Ekim, kız çocuklarının

haklarını güvence altına almak ve kız çocuklarına karşı yapılan ayrımcılıkla önlemek amacı ile “Dünya Kız Çocukları Günü” olarak kabul edildi ve ilk kez 2012’de olmak üzere her yıl kutlanmaya başladı.

Dünya Kız Çocukları Günü her yıl Birleşmiş Milletler ve ilgili kuruluşlar tarafından belirlenen bir tema altında kutlanılmaktadır. Yılın teması ise yapılan analizler sonucu kız çocuklarının öncelikli sorunlarına bakılarak belirleniyor ve belirlenen tema ile ilgili çözüm stratejileri geliştirilmeye çalışılıyor.

Günümüz Toplumunda Kız Çocuğu Olmak

Daha önce de belirttiğimiz gibi 11 Ekim Dünya Kız Çocukları Günü’nün ana hedeflerinden biri de farkındalık yaratmaktır. Peki bu farkındalık yaratma çabasının nedenleri nelerdir? Gelin inceleyelim.

Toplumsal cinsiyet tabularının içine doğan kız çocukları; doğurganlık kabiliyeti üzerinden oluşmuş kalıp yargılar ile hayatları boyunca mücadele etmek zorunda kalıyor,

fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kalıyorlar. Kız çocuklarının yaşadığı bu zorlukların başını da çocuk evlilikleri ve cinsel istismar gibi sorunlar çekiyor. Daha iyi anlamak için verilere göz atalım.

2022 TÜİK verilerine göre ülkemizde yılda 13 binden fazla kız çocuğu evlendirilirken maalesef son 10 yılda bu sayı resmi verilere göre 302 bin 159 gibi yüksek bir değer olarak karşımıza çıkıyor. Dünya çapında ise bu sayı 12 milyonu bulmakla beraber Dünyada en çok Afrika’daki görülürken İMDAT vakfi verilerine göre ise Avrupa’da en çok görüldüğü yer ülkemiz oluyor. 2012 Dünya Kız Çocukları Günü’nün de teması olan çocuk evlilikleri ülkemizde ve dünya çapında devam eden sorunlardan birisi olmakla beraber sağlıklı toplumların oluşmasını engelleyen etkenlerden biri olarak karşımıza çıkmaya devam etmekte.

Yine TÜİK verilerine göre 2021 yılında 20 bin 459 dosya çocuğa yönelik cinsel istismar suçundan güvenlik birimlerine getiriliyor. İnsan Hakları Derneğinin 2018’de ya-

ynladığı bir rapora göre ise aslında bu sayı çocuklara yönelik cinsel istismar vakaların sadece yüzde 5’lik kısmını oluşturuyor. Ve biz de demek istiyoruz ki bu saydıklarımız kız çocuklarının hayatta karşılaşmaları zorlukların sadece çok az bir kısmı...

Dünya Kız Çocukları Günü 2023 yılında nasıl kutlandı?

Bu sene de Dünya Kız Çocukları Günü dünya çapında büyük etki yarattı. Bu etkinin tepesinde sosyal medya bulunmakla beraber bu sene de Dünya Kız Çocukları Günü’nde her sene olduğu gibi toplumsal cinsiyet eşitliğinden uzak dünyamızda; eşitlik, kadın, insan ve çocuk hakları gibi kavramlar tekrar gündeme geldi. Medyada bu sene de ses getirmiş olmakla beraber çeşitli farkındalık çalışmaları da Dünya Kız Çocukları Günü kapsamında gerçekleştirildi. Bu yıl “Kız Çocuklarının Haklarına Yatırım Yapın: Liderliğimiz, Refahımız” teması ile kutlanan Dünya Kız Çocukları Günü’nde ise UNICEF, UN Women, UNFPA ve Aydın Doğan Vakfı işbirliği ile bu sene “Kız Çocukları Geleceğini Yedilen İnşa Ediyor”

teması ile dokuzuncusu gerçekleştirilen “Dünya Kız Çocukları Günü Konferansı” Hatay’da yer aldı. Vefa Lisesi olarak Cumhuriyetimizin 100.yılında kız çocuklarının haklarını güvence altına almayı hedefleyen daha fazla çalışma görmeyi umuyor, eşitlik yolundaki adımları destekliyoruz.

Dünya Kız Çocukları Günü Kutlu Olsun!

Değişimin öncüsü, geleceğin ışığı, merhamet, bilgelik ve umutun temsilcisi kız çocukları; Dünya Kız Çocukları Günü’nüz kutlu olsun! İçindeki kız çocuğumu hala kalbinde yaşatan kadınlar, Dünya Kız Çocukları Günü’nüz kutlu olsun! İçindeki kız çocuğumu kalbinin derinliklerine gömüp büyüme zorunda bırakılan kadınlar, sizin de Dünya Kız Çocukları Günü’nüz kutlu olsun! Unutmayın, bir gün değil, her gün bizim.

MEME KANSERİ FARKINDALIK AYI

Azra Engin

Erken teşhis ile tedavi edilebilir oranı yüzde yüze yakın olan meme kanseri hala kültürel baskı, utanma, hastalık hakkında bilgi yetersizliği gibi sebeplerden dolayı pek çok hayatın kaybedilmesiyle sonuçlanmaktadır. Bu duruma dikkat çekme isteğiyle her yıl 1-31 Ekim tarihleri Meme Kanseri Farkındalık Ayı olarak kabul ediliyor. Farkındalık Ayı boyunca düzenlenen etkinliklerde birçok ünlü isim ve tıp alanında yetkin kişi erken teşhisin önemini vurguluyor.

Meme kanserine, meme dokusunda ve meme dokusuna destek olan bölgelerde bulunan hücre ve hücre gruplarının birçok genetik mutasyona uğraması ve kontrolsüz çoğalmasıyla ortaya çıkan tümör neden olmaktadır. Sıklıkla kadınlarda görülen bir hastalıktır. Noninvaziv veya diğer bir isimle in situ(yayılma göstermeyen) ve

invaziv(yayılma gösteren) olarak ikiye ayrılan meme kanserinin tedavisi eğer erken evrede gerçekleştirilmezse hastalıklı hücreler, koltuk altı lenf bezlerine ve sonrasında beyin ile akciğere yayılabilir. Tek bir nedeni olmamakla birlikte genetik altyapı, cinsiyet (kadınlarda görülme olasılığı daha yüksektir), sigara ve alkol tüketimi, hareketsiz yaşam, obezite, radyasyon, adet görme ve menopoz yaşı, hastalık öncesi alınan hormon tedavileri gibi birçok etkene bağlı olarak ortaya çıkabilir. Fakat meme kanserini gösterdiği semptomlarla ve düzenli muayene ile erkenden fark edilebilir mümkün. Peki bu semptomlar nelerdir?

Memedede şişlik, ağrı, akıntı, memede veya koltuk altında bulunan ele fark edilebilir kitle, göğüs derisi veya ucunda kızarıklık, pullanma, derinin soyulması ya da memede şekil ve boyut değişikliği gibi birçok fark edilebilir semptomla kendini gösteren hastalık, evde kendi kendine yapılan muayene ile de erken evrede kolayca fark edilebilir. Kendi kendine muayene 20 yaş ve sonrası kadınlarda her ay adet bitimi sonrası günlerde meme bo-

yutunda bir değişiklik veya göğüs ve çevresinde şişlik, kitle var olup olmadığı kontrol ederek gerçekleştirilir. Ele gelen her kitle kötü huylu olmamakla birlikte her ihtimale karşı eğer herhangi bir anormallik fark edilirse doktorun isteği doğrultusunda fiziki muayene, mamografi, meme ultrasonu, duktoskopi (süt kanallarının incelenmesi), galaktografi, MR gibi tetkikler görüntüleme yöntemi olarak kullanılabilir.

20-40 yaş arası kadınlarda 1-3 yılda bir, 40 yaş ve üzeri için her yıl klinik muayenesi uygulanmalıdır, eğer kişinin geçmişinde veya ailesinin tıbbi öyküsünde herhangi bir risk faktörü varsa klinik muayene süresinde değişiklikler yapılabilir. Sık olmasa da erkeklerde de görülebilen meme kanseri, kişinin kendi başına yaptığı düzenli muayenelerle kontrol ve takip edilmeli, gerektiğinde uzman bir doktor tarafından gerekli tetkikler uygulanmalıdır.

4 ana evreden oluşan meme kanserinin hangi evrede olduğu belirlenip buna göre bir tedavi planı oluşturulduğunda tedavide başarı şansı artar. Meme kanseri eğer erken evrede

yakalanırsa tedaviye en kolay cevap veren kanser türlerinden biridir. Peki meme kanseri ile karşılaşıldığında uygulanan tedaviler nelerdir ve tedavi sonrası yaşam şekli nasıl olmalıdır? Pek çok yöntemi olan tedavi sürecinde cerrahi tedavi, radyoterapi, hormonal tedavi, kemoterapi bir arada kullanılmaktadır.

Cerrahi tedavi sırasında kansere neden olan kitle meme dokusundan alınır ve işlem sırasında lenf bezlerinin patolojik incelenmesi son zamanlarda uygulanan mavi boya tekniği (sentinel lenf nodu biyopsi) ile yalnızca boyanan lenf bezleri alınarak gerçekleştirilir. Yapılan inceleme sonucunda eğer lenf bezlerine de kanserli hücrelerin sıradığı görülürse bu bölgenin alımı da gerçekleştirilir. Cerrahi işlem sonucunda meme dokusunun korunması için hastanın isteği doğrultusunda meme koruyucu cerrahi veya mastektomi uygulanabilir. Cerrahi işlem sonrası yaş ve sağlık durumuna göre değişiklik göstermekle birlikte 2 hafta içinde kişi günlük yaşamına yavaş yavaş kavuşur. Ancak bu süreçte protein, vitamin, yağ ve karbonhidratın ye-

terli düzeyde alınması, kişinin vücudunu yormaması çok önemlidir.

Çoğu hastada ameliyat sonrası tümörün alınması ile gelen kısa süreli rahatlama yerini kanserli hücrelerin tekrar oluşması ihtimali yüzünden endişeye bırakıyor. Bu endişenin nedeni kanserli dokular vücuttan alınsa bile bazen kanserli hücre oluşumunun tekrardan görülebilir olması. Ayrıca meme kanseri olmuş kişilerde meme kanseri dışında diğer kanser türlerinin oluşma olasılığı da hastalığı geçirmemiş bir bireye göre daha fazladır. Bu nedenle de ameliyat sonrası düzenli doktor muayeneleri yapılmalı ve tedavinin yan etkilerini, yeni kanserli hücre oluşumunu gözlemlemek için gerekli tetkikler uygulanmaya devam edilmelidir.

Maalesef ki bazı durumlarda hastalar ileri evredeki kanserlerinden tam olarak kurtulamazlar. Bu kişilerde gerekli kemoterapi ve hormon tedavileri uygulanarak meme kanseriyle birlikte yaşama dahil olur ve ellerinden geldikçe kanserin yayılmasını kontrol altında tutmak durumunda kalırlar.

BİLİM VE TEKNOLOJİ

OZON TABAKASINDAKİ BÜYÜYEN TEHLİKE

Beğüm Özer

Geçtiğimiz günlerde Avrupa Uzay Ajansı (ESA) ozon tabakasındaki deliğin her geçen gün büyümeye devam ettiğine dair bir açıklama yaptı ve dünyaya olan etkileri konusunda uyardı.

OZON NEDİR?

3 oksijen atomunun bir araya gelerek oluşturduğu moleküle ozon denir. Ozon, koklamak anlamına gelen Yunanca kökenli bir kelimedir. Gerçekten de ağır ve rahatsız edici kokan ve solunum yollarını tahrip eden bir gazdır. Gökyüzüne mavi rengini veren de bu ozon molekülleridir.

OZON TABAKASI NEDİR?

Ozon tabakası veya ozonosfer, stratosferin üst kısmında bulunan tabakadır. Ozon tabakası Güneş'ten gelen UV-B ve UV-C gibi zararlı morötesi ışınları tutar. Bu işlevi hayati öneme sahiptir çünkü bunlar ölümcül ışınlardır. Ozon tabakası ozon gazından oluşan ve atmosferin yukarı seviyelerinde başka bir deyişle yer yüzeyinden 50-85 km yüksekte bulunan bir tabakadır. Bu tabakanın temel rolü ultraviyole (UV) ışınlar olarak adlandırılan Güneş'in zararlı ışınlarına karşı canlıları korumasıdır. Ozon tabakası yeryüzüne doğru gelen bu zararlı ışınları karşı bir filtre gibi davranır.

OZON TABAKASI NEDEN İNCELİR?

Bilim adamları, doğal döngüler sırasında normal ozon seviyelerini detaylandırılan birkaç on yılı kapsayan kayıtlar oluşturduklarını. Atmosferdeki ozon konsantrasyonları güneş lekeleri, mevsimler ve enlem ile doğal olarak değişir. Ozon seviyelerindeki her doğal azalmayı bir iyileşme izlemiştir. Bununla birlikte, 1970'lerden başlayarak, bilimsel kanıtlar ozon kalkanının doğal süreçlerin çok ötesinde tükendiğini gösterdi. Ozon tabakası incelmesi küresel ısınma gibi tehlikeli bir durumdur.

Ozon tabakasını bozan en önemli etken Kloroflorokarbon (CFC) gazlarıdır. 1928 yılında yeni bir gaz türü olarak bulunan CFC gazları çok ilginç özelliklere sahiptirler: Zehirli, aşındırıcı ve yanıcı değil, oldukça kararlı, uzun ömürlü ve uçucudur.

Bu üstün özelliklerinden dolayı "hazır gaz" olarak adlandırılırlar. Bu gazların yoğunlukları düşük olduğu için havadan daha hafif halledirler ve atmosferin en üst katmanlarına kadar çıkabilirler (yaklaşık 11.000 metre). CFC gazlarının bozunma süresi 65 ile 120 yıl arasındadır. Bunlar morötesi ışınlarla yok edilene kadar stratosferde toplanırlar. CFC gazları yüksek enerjili güneş ışınları ile karşılaştıklarında ozon moleküllerini parçalarlar. Parçalanmış ozon atomları nedeniyle stratosfer tabakası içerisindeki ozonun yoğunluğu azalır ve güneş radyasyonunun zararlı 7 etkilerinin yeryüzüne kadar ulaşmasına neden olur. Bir tane klor atomu binlerce ozon molekülünü yok edecek kapasiteye sahiptir.

Bazı bileşikler, stratosferde yoğun UV ışığına maruz kaldıklarında klor veya brom salgırlar. Bu bileşikler ozon tabakasının incelmesine katkıda bulunur ve ozon tabakasını incelten maddeler (ODS) olarak adlandırılır. Klor salgılayan ODS, kloroflorokarbonları (CFC) içerir. Kloroflorokarbonlar 1987 Montreal Protokolü kapsamında kapsanan ve soğutma, iklimlendirme, paketleme, yalıtım, çözücüler veya aerosol itici gazlar için kullanılan gazlar olarak bildirilmiştir. Alt atmosferde yok olmadıkları için, CFC'ler üst atmosfere doğru sürüklenirler, burada uygun koşullar verildiğinde ozonu parçalarlar. Bütün bu maddeler aynı zamanda sera gazlarıdır: (CFC'ler, hidrokloroflorokarbonlar (HCFC'ler), karbon tetraklorür ve metil kloroform. Brom salgılayan ODS, brom, flor ve karbon içeren bromoflorokarbonlar olarak da bilinen halonları içerir. Genellikle yangın söndürme maddeleri olarak kullanılırlar ve ozon tabakasının incelmesine neden olurlar. Brom stratosferik ozonun yok edilmesinde klordan çok daha etkilidir

REKOR BOYUTLARA ULAŞTI

Antarktika'nın etrafındaki deniz buzunun her yıl büyüyüp küçülmesi gibi, kıtanın üzerindeki ozon deliği de büyüyüp küçülüyor. İlginç bir şekilde bu yıl, bu delik çok büyüdü. Avrupa Uzay Ajansı (ESA) tarafından yapılan açıklamada "Copernicus Sentinel-5P uydusundan" alınan ölçümlerin, 16 Eylül itibarıyla ozon tabakasının incelendiği alanın 26 milyon kilometrekareye ulaştığını gösterdiği, yani yaklaşık Brezilya'nın üç katı büyüklüğünde olduğu belirtildi. Bu sonuçlar da deliği şimdiye kadar gözlemlenen en büyük mev-

simse deliklerden biri yapıyor. En büyük ozon deliği ise 2000 yılında, 28,4 milyon kilometrekare alana ulaştığı zaman meydana gelmişti. Chip dergisinin aktardığı habere göre Copernicus Atmosfer İzleme Servisi kıdemli bilim insanı Antje Inness, yaptığı açıklamada "operasyonel ozon izleme ve tahmin hizmetimiz, 2023 ozon deliğinin erken başladığını ve ağustos ortasından bu yana hızla büyüdüğünü gösteriyor. 16 Eylül'de 26 milyon kilometrekarenin üzerinde bir büyüklüğe ulaştı ve bu da onu kayıtlardaki en büyük ozon deliklerinden biri haline getirdi" dedi.

AĞUSTOS'TAN BU YANA BÜYÜMEYE DEVAM EDİYOR

Antarktika'nın ozon deliği stratosferdeki sıcaklık değişimleri ve rüzgar koşullarından dolayı mevsimsel olarak büyüyüp küçülüyor ve Eylül ortası ile Ekim ortası arasında maksimum seviyeye ulaşıyor. Ozon deliğinin boyutu, Güney Yarımküre'nin ilkbahara girdiği ve sıcaklıkların artmaya başladığı ağustos ayından ekim ayına kadar artıyor. Sıcaklıkların kutup girdabını zayıflattığı ve en sonunda parçalanacak kadar ısındığı ekim ortasına kadar büyümeye devam ediyor

2050'De Eski Haline Dönebilir

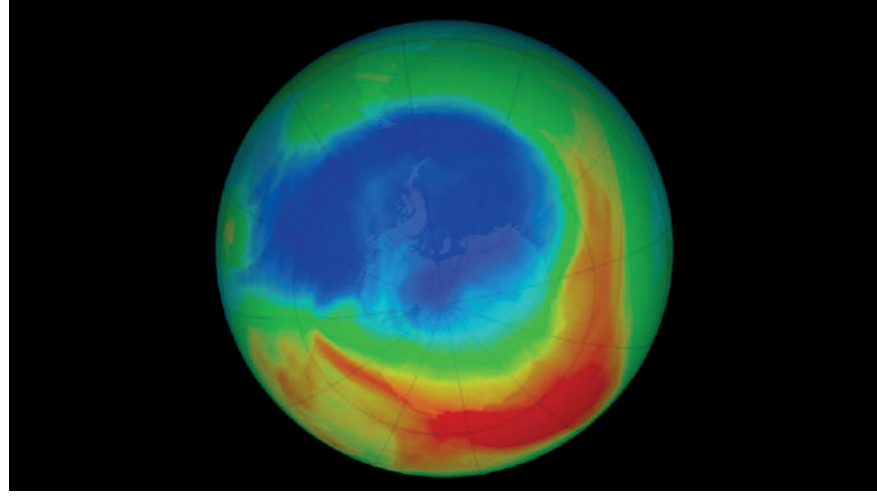
Ozon deliği, Copernicus Atmosfer İzleme Servisinden kıdemli bilim insanı Antje Inness yaptığı açıklamada, "Operasyonel ozon izleme ve tahmin hizmetimiz, 2023 ozon deliğinin Ağustos ortasından bu yana hızla büyüdüğünü gösteriyor" dedi. Diğer yandan mevsimsel olarak büyük bir büyüme yaşanmasın rağmen, ozon deliğinin boyutu genel olarak azalmaya devam ediyor. Avrupa Uzay Ajansı (ESA)'nın Copernicus Sentinel-5P görev yöneticisi Claus Zehner, "Montreal Protokolü (Ozon tabakasını incelten maddelerin kullanımının ve üretiminin kont-

rol altına alınmasını sağlayan bir protokol) ve insan kaynaklı ozon tabakasını incelten maddelerin azaltılması sayesinde, bilim insanları şu anda küresel ozon tabakasının yaklaşık 2050 yılına kadar tekrar normal durumuna ulaşacağını tahmin ediyor" dedi. Bu iyileşme, büyük ölçüde, bir zamanlar aerosol spreylerde yaygın olarak kullanılan insan yapımı kimyasallar olan kloroflorokarbonların (CFC'ler), yavaş yavaş stratosfere yükseldiklerinde ozon tabakasını tüketen solventler ve soğutucuların aşamalı olarak ortadan kaldırılması sayesinde gerçekleşti.

Bu yüzden bu rekor boyut, şimdilik büyük bir endişe kaynağı gibi gözüküyor. Bu bahar mevsiminde şartırcı derecede büyük boyutlara ulaşan delik muhtemelen daha büyük bir gidişata ters düşen bir duraklama olacak. Avrupa Uzay Ajansı (ESA), ozon deliğinin mevcut durumunun ardındaki nedenler hakkında tahminlerde bulunmak için henüz çok erken olduğuna inanıyor.

Ancak, Inness ozon deliğinin son üç yılda normalden daha geç kapandığını belirterek, "Bunun nedeni kısmen Avustralya'da 2019-2020 yıllarında yaşanan ve ozon tabakasını tahrip eden büyük miktarda duman salan Kara Yaz orman yangınlarıydı. Ayrıca bu yıl birkaç hafta erken yani Ağustos ayının hemen başında açıldı ve ne zaman kapanacağı kesin olarak belli değil." dedi.

Sonuç olarak, Antarktika'nın yaz mevsimine girmesi ve stratosferdeki sıcaklıkların yükselmeye başlamasıyla her Ağustos ayında, Antarktika ilkbaharı'nın başlangıcında delik büyümeye başlıyor ve Ekim ayı civarında zirveye ulaşıyor. Ardından delik kapanmaya başlıyor. Önemli olan da bu döngünün korunması ve deliğin tahminin üzerinde boyutlara ulaşmasının engellenmesi.

OBSESİF KOMPULSİF BOZUKLUK

Eylül Alya Bayhan

Bir çok insan zaman zaman çeşitli evham, endişe ve takıntılara kapılabilir. Ancak çoğu kez günlük yaşam içinde ortaya çıkan bu duygular ile baş edilebilir ve sorunlarımız yaşamadığımız etkileme noktasına varmadan çözüme ulaştırılabilir. Takıntılı düşüncelerin günlük yaşamımızı etkileyecek, günlük aktivitelerimizi kısıtlayacak düzeye gelmesi durumunda halk arasında takıntı hastalığı olarak da bilinen Obsesif Kompulsif Bozukluk (OKB) akla gelir.

OKB Nedir?

OKB insanların obsesyon adı verilen sürekli tekrar eden düşüncelere sahip olması ve bu düşüncenin kendisini rahatsız etmesinden ötürü, genellikle rahatlamak amacıyla ritüel veya kompulsiyon adı verilen sürekli tekrar eden davranışlarda bulunmasıyla karakterize bir durumdur. En belirgin özelliği, kişinin zamanını boşa harcamasına yol açacak düzeyde, zihnini devamlı olarak meşgul eden düşünceleri eyleme dökmesidir.

Obsesyon

Kişinin zihnine girmesine engel olamadığı, zihninden uzaklaştırılmadığı düşünce, fikir ve yoğun strese neden olur.

Kompulsiyon

Obsesyonun neden olduğu yoğun sıkıntı ve huzursuzluğu azaltmak ya da ortadan kaldırmak üzere yapılan yineleyici davranış ve zihinsel eylemdir.

OKB'ye sahip hastalar kontrol edemedikleri düşünceleri, korkuları veya imgeleri kendilerine de mantıklı gelmemesine rağmen saptantı halinde yaşarlar. Bu durum

hem kendileri hem de çevresindekiler için son derece rahatsız edici olabilir. Bu düşüncelerin ürettiği kaygı, erginlik, kendini tekrarlayan davranışlar, ritüeller veya rutinlerin zorunlu hale gelmesine neden olur. OKB hastaları tüm bu zorunlulukları, takıntılı düşünceleri önlemek veya ortadan kaldırmayı sağlamak amacıyla tüm bunları bir rutin haline getirir. OKB hastaları takıntılarını görmezden gelmeye ya da durdurmaya çalışsa da bu durumu engelleyemeyeceği gibi endişelerini de artırır. Kişi, stresini hafifletmek için zorlayıcı eylemlerde bulunmaya başladıkça kendini zorlar. Takıntılı düşünceler veya dürtülerden kurtulmaya çalışsalar da bu durum bazen daha kötü sonuçlara neden olabilir. Hastanın durumuna göre ilaç veya terapi tedavisi gerçekleştirilebilir.

Bazı kişilerde hastalık kapmaktan korkma şeklinde oluşan obsesyon, sürekli el yıkamak olarak eyleme dökülürken bazılarında ocak ve ütü gibi aletleri kapatıp kapatmadığını tekrar kontrol etme şeklinde görülebilir. Çocukluk çağında başlayabilen OKB, oldukça ağır seyrebilen psikiyatrik bir bozukluktur. Farklı bir deyişle OKB, çoğunlukla 7 ila 12 yaşında başlar. Bazı vakalarda ağır belirtilerle sürebilir.

OKB Ne Sıklıkta Görülür?

OKB önceleri nadir görülen bir hastalık olarak kabul edilmesine karşın son yıllarda yapılan araştırmalarda hiç de nadir olmadığı belirlenmiştir. Büyük toplum kesimlerinde yapılan araştırmalarda OKB'nin her 100 kişiden 2-3'ünde görüldüğü saptanmıştır.

OKB Belirtileri

Obsesyonlar

- Kirlenme korkusu
- Kendisinin veya sevdiğinin zarar görmesine ait düşüncelere kapılma
- Mikroplardan korkma
- Sürekli bir şeyleri kontrol etme ihtiyacı duyma
- Düzen, simetri, kusursuzluk ihtiyacı

Kompulsiyonlar

- Başkasının dokunduğu nesnelere dokunmama
- Sürekli el yıkama
- Nesneler düzenli olmadığında strese girme
- Bir şeyleri sayma veya belirli kalıplarda sayma
- Tekrar tekrar yıkanma ve sürekli duş alma isteği
- El sıkışmaktan veya kapı koluna dokunmaktan rahatsızlık duyma
- Kilitlendiklerinden emin olmak için kapıları tekrar kontrol etme
- Kapalı olduğundan emin olmak için ocağı tekrar kontrol etme
- Rutin işleri yaparken içinden veya yüksek sesle sürekli sayı sayma
- Düzenli ve simetrik olma
- Bir kelimeyi veya ifadeyi içten içe tekrarlamak.

OKB Teşhisi Nasıl Konur?

OKB için laboratuvar testi yapılmaz. Doktor hastanın ritüellere ayırdığı zaman da dahil olmak üzere hastanın belirtilerini değerlendirerek teşhisini koyar.

Nasıl Tedavi Edilir?

OKB kendi kendine geçmez, bu yüzden tedavi edilmesi önemlidir. En iyi tedavi yöntemi ilaç ve bilişsel davranış terapisi.

Bilişsel Davranış Terapisi

OKB hastaları kaygı verici düşünceler ile bu düşüncelerden kaçarak ve kaçınarak başa çıkmaya çalışırlar. Ne var ki düşüncelerden kaçmaya çalıştıkça bu düşünceler daha da artmakta ve böylelikle kısır bir döngü oluşmaktadır. Davranış tedavilerinde amaç OKB'si olanların ritüellerini gerçekleştirilmeden korkularıyla yüz yüze gelmelerini ve anksiyetenin azaltılmasını sağlamaktır. Bu terapi OKB'si olanlarda sıkça görülen abartılmış veya felaketler içeren düşünceleri azaltmaya da odaklanır.

İlaç Tedavisi

OKB hastalarında beyindeki serotonin seviyelerini artırmaya yönelik ilaçlar kullanılabilir. Serotonin sistemi üzerinde etkili olan ilaçlar OKB tedavisinde oldukça yararlı olmaktadır. Bu ilaçlar OKB tedavisinde yaygın ve başarılı şekilde kullanılmaktadır.

OKB tedavisi ile kişinin yaşam kalitesi artar. Buna bağlı olarak kişinin sosyal ve meslek hayatı da önemli ölçüde düzelir. Tedavisi düzgün yapılsa kolayca düzelmeyecek OKB'nin sizde olduğunu düşünüyorsanız bir psikolog veya psikiyatrye başvurabilirsiniz.

DEHB HAKKINDA

Zeynep Elif Gönen

Günlük hayatta çoğu kişi dikkatini toplamada sorun yaşayabilir. Fakat bazı durumlarda bu dikkat eksikliği ADHD yani DEHB olarak tanımlanabilir. Açıklımı Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan DEHB; kişinin uzun süreli odaklanamaması veya yaptıkları planların, sahip oldukları görevlerin ya da yapmaları gereken işlerin devamlılık süresinin olması gerektiği gibi ilerlemeyip tamamlanmasında sıkıntı yaşanması gibi durumlarla bilinir. Kalıtsal olabilemle beraber büyüme çağında yaşanan sorunlar nedeniyle de ortaya çıkabilen DEHB, tedavisi olan bir psikolojik bozukluktur.

DEHB'nin belli başlı birkaç semptomu vardır. Bunlar genel anlamda kişinin günlük hayatta konsantrasyon sorunları yaşaması, hiperaktivite ve yetişkinlerde daha çok hipoaktivite (aktivite azalması), depresyon gibi semptomları görülebilir. Bunlar dikkat eksikliği ve hiperaktivite adı altında görülebilir.

Dikkat eksikliği; kişinin hazırladığı planlara uymama, bir işi yaparken uzun süreli dikkatini o işe ayıramama, detaylara dikkat etmediğinden dolayı hata yapması ve denilenleri kolay bir şekilde anlayamaması gibi birçok şekilde görülebilir.

Hiperaktivite ise kişinin bacağı sallaması veya elleriyle oynaması (vücutta huzursuzluk hissi), sürekli oturduğu yerde hareket etmesi, hızlı heyecanlanma ve düşünmeden konuşma gibi şekillerde de görülebilir. Hiperaktivite genellikle çocuklarda da olmakla beraber yetişkinlerde de vardır. Ama yetişkinlerde daha çok hipoaktivite veya huzursuzluk, depresyon ve bir şeyi yapmada isteksizlikle görülür.

DEHB'nin tedavileri, kişinin kendi ihtiyaçlarına göre hazırlanır. Bu tedaviler asıl olarak doktor tarafından verilse de hemşire ve danışman gibi kişilere başvurularak da oluşturulur. DEHB tedavisi alkol ve madde bağımlılığı gibi durumlar olduğunda uygulanması daha zor hâle geldiğinden dolayı ilk başta bu bağımlılıkların ortadan kalkması önemli bir adımdır. Tedavi sürecinde kişinin durumu hakkında bilinçli olması ve tedavi hakkında da bilgisi olması önemlidir. Çünkü bu sayede davranışları hakkında bir bilinç kazanan birey, hayatını psikolojik sorununun onu daha az etkileyecek bir şekilde düzenlemeye çalışabilir.

DEHB'de ilaç tedavileri de uygulanır fakat bunlar hem terapiyle birlikte yürütülür hem de her vakada uygulanmaz. İlaç tedavinin etki süresi kişiden kişiye değişmekle beraber dozu da zaman içinde değişebilir ve ilaç yan etki de gösterebilir. Bu nedenle bu tür ilaçlar bir doktor gözetimi altında kullanılmalıdır.

LUCID RÜYA

Cemre Canay

Hiç rüya görürken rüyada olduğunuz farkına vardınız mı? Kabus görürken bunun gerçek olmadığını fark edip kabusunuzu sonlandırdınız mı ya da gerçek hayatta yapamaya-çağınız şeyleri yapmayı denediniz mi? Bunlar gibi rüya olduğunun bilincinde olduğumuz rüyalara Lucid (berrak) rüya denir. Lucid rüyaları kısmen kontrol edebilir, gerçekte yapamadığımız şeyleri yapabiliriz.

İnsanların yarısı hayatlarında en az 1 defa Lucid rüya görür ve bu deneyimi bir daha yaşamayı sabırsızlıkla bekler. Bunu nasıl yapabileceğinin yollarını ararlar. Lucid rüya görmek için özel biri olmak gerekmediği gibi Lucid rüya gören bazı müzisyenler bestelerini bu rüyalar esnasında yapmış, bazı mucitler icatlarını rüyalarında görmüştür. Peki,neden bazen rüya gördüğümüzün farkında oluruz?

2012 yılında gerçekleştirilen bir deneyde önce katılımcılardan uyanıkken ellerini sıkıp yumruk haline getirmeleri istendi. Ellerin bu hareketi sırasında FMRI cihazında beynin belli bölgelerinde meydana gelen değişiklikler tespit edildi ve ardından rüyalarını kontrol edebildiğini iddia eden katılımcılara aynı hareketi rüyalarında yapmaları söylendi. Deney sırasında bu iddiada bulunan kişiler REM uykusuna geçtikten sonra rüya görmeye başladığında gerçek hayatta ellerini sıkılmalarına rağmen beyinlerinde aynı bölgelerde aynı değişiklikler meydana geldi. Yani kendi sanal gerçekliklerini yaratıp kontrol ettiler. Hala nasıl lucid rüya gördüğümüz bilimsel olarak aydınlatılmamış olsa da beynimizdeki Prefrontal korteks başta olmak üzere bazı bölgelerle ilişkilendirilmiştir. Prefrontal korteks, beynin berrak rüya görmesinden sorumlu kısmıdır. Bu beyin alanı planlama ve karar verme gibi üst düzey bilişsel işlevlerden sorumludur. Bilinçli rüya görme, uyku sırasında prefrontal korteks aktif olduğunda meydana gelir. Bu fenomen, rüya görenin rüya gördüğünü bilmesini ve rüya ortamını kontrol etmesini sağlar.

Lucid rüya görmek tamamen normal bir durumdur ve kişinin bilinci açık olduğundan paniğe kapılması dışında bilinen bir zararı da yoktur. Hatta birçok fayda sağlayabilir. Yapılan bir araştırma, bilinçli rüya gören kişilerin sorunları yaratıcı bir şekilde çözmeye daha iyi olduklarını ortaya çıkardı. Araştırma, kişinin rüyalarının farkına varmasının ve onu kontrol etmesinin insanların daha esnek ve yaratıcı düşüncesine yardımcı olabileceği iddiasında bulundu.

Lucid rüya, fiziksel becerileri ve yetenekleri geliştirmede de yardımcı olabilir. Lucid rüya görenler rüya halindeyken motor becerilerini geliştirmek için zihinsel provalar yapabilirler. Ek olarak, fiziksel engeli olan kişiler, rehabilitasyonları üzerinde çalışmak için bilinçli rüya görmeyi kullanabilirler. Rüya halindeyken pratik yaparak kaybettikleri bazı işlevleri yeniden kazanabilirler.

Gördüğünüz üzere en basitinden uçabilmek, yarattığımız sanal gerçeklikte sınırsızca eğlenebilmek gibi birçok sebepten dolayı Lucid rüya görmeyi isteyebiliriz. Bunun için bazı etkili olduğu iddia edilen teknikler de var. Sabah kalktığımız gibi rüyamızı saçma parçalardan oluşsa da hatırladığımız tüm ayrıntılarıyla bir deftere yazarak rüya bilincimizi geliştirip Lucid rüya görme sıklığını artırabiliriz. Daha zahmetli bir yöntem de uyanma saatimizden 1-2 saat önce uyanıp 15-20 dakika yürüdüktan sonra mümkünse başka bir yatakta görmek istediğimiz şeyi mırıldanarak geri uykuya dalmaktır. Umarız ki hala birçok gizemli keşfedilmeyen beyin ilerleyen teknoloji sayesinde rüyalar ile ilgisi daha çok aydınlatılır.

BİLİM VE TEKNOLOJİ
KEDİLERİN İNSAN PSİKOLOJİSİNE ETKİSİ

Zeliha Kozanoğlu

Aramızda kediler gibi tatlı hayvanları sevmeyenimiz sanıyorum ki yoktur. Fakat hiç kedilerin psikolojimize ve hislerimize daha yakın oldukları hakkında düşündünüz mü? Gelin hep birlikte bu konuya bir gözatalım!

Hayvanlar bizlere yalnız hissettığımız zamanlarda destek olup daha iyi hissettirebiliyorlar. İnsan ilişkilerinde alamadığımız desteği bazen onlardan alabiliyor, duygusal boşlukları onlar sayesinde doldurabiliyoruz. Dünyada insanların giderek yalnızlaştığı bir zamanda, pandemi döneminde yapılan bir deney ise bu fikri kanıtlar nitelikte.

Deneyde insanlardan hissettikleri yalnızlık duygusunu puanlamaları isteniyor ve daha düşük puan verenlerin çoğunlukla evcil hayvan sahipleri olduğu gözlemleniyor. Yine aynı konu üzerine yapılan bir başka deneyde, yalnız yaşama ve evcil hayvan sahibi olma kriterleri üzerinden deneklerin yaşam kaliteleri ve durumun onlar üzerindeki etkileri inceleniyor ve karşılaştırılıyor. Sonuçlar gösteriyor ki evcil hayvanlar özellikle yalnız yaşayan kadınlara yalnızlık hissini azaltma ve insan ilişkilerinin yokluğunu telafi etme konularında yardımcı olabiliyor. Ayrıca, yaşlı insanlar da hem sevdiklerinin çoğunu kaybetmelerinden hem

de çocuklarının kendi hayatlarına odaklanmasından kaynaklı olarak yaşadıkları yalnızlıkla evcil hayvan sahiplenmeye daha yakın oluyorlar. Araştırmalar gösteriyor ki evcil hayvanlar onların yalnızlık hissini de azaltmalarına yardımcı oluyor.

Yalnızlık, ihtiyaç duyulan zamanlarda insana destek olacak herhangi bir kimsenin olmaması ve bundan duyulan üzüntü ve kaygı ise başta depresyon olmak üzere birçok mental hastalığın ana sebeplerinden birisi. Dolayısıyla, yalnızlık hissini azaltarak bizi birçok psikolojik sorundan da bir nevi korumuş oluyorlar.

Kedi sevmek, kedilerle vakit geçirmek insan vücudunda oksitosin hormonu salgılanmasını sağlar. Oksitosin hormonu ise insan ruh sağlığında önemli etkileri olan bir hormondur. Duygu durumunu dengelemesi, farklı duygu durumlarında davranışları düzenlemeye yardımcı olması, sosyalleşmeyi sağlaması, empati kurmayı kolaylaştırması, olumlu duyguların yaşanmasına yardımcı olması ve vücutta stresi düzenleyen kortizol hormonunun seviyesini düşürerek stresi azaltması psikolojik açıdan faydalarının başta gelenlerindedir, bunların yanı sıra yalnızca psikolojik değil fizyolojik açıdan da birçok faydası bulunur.

Bir diğer ele alacağımız konu ise, önceki kısımlarda da az çok değindiğim, kedilerin insanlarda kaygı ve stresi azaltmaları hususu. Bir huzurevinde yapılan çalışmada, huzurevindeki yaşlıların bir ay boyunca her gün kedilerle vakit geçirmesi sağlanıyor. Çalışmadan önce ve sonra yaşlılardan alınan tükürük örneklerine yapılan kortizol analizleri, bu ayın sonunda stres düzeylerinde büyük bir düşüş olduğunu gösteriyor. Başka bir çalışmada ise hastanede yatan ve kaygı bozukluğu yaşayan 6 ila 17 yaş arasındaki çocukların kaygı seviyesini azaltmak için çocuklara evcil hayvan terapisi uygulanıyor, çocukların evcil hayvanlarla vakit geçirmesi sağlanıyor

ve sonrasında çocuklar için durumluk-sürekli kaygı envanteri, durumluk ve sürekli kaygı düzeylerini 20 soru ile ayrı ayrı ölçen likert tipi bir ölçek, kullanılarak kaygı seviyelerini ölçüldüğünde kaygı seviyelerinin düşüşe uğradığı görülüyor.

Kedilerin bize iyi geldiği başka bir konu ise karşımızdakini anlayabilme ve iletişim kurabilme becerimizi geliştirmeleri. Gerek onları konuşmadan anlayabilmeye çalışırken, gerek de onların en ufak hareketini ve miyavlamasını yorumlamaya çalışırken epey empati becerimizi geliştiriyorlar. Bilen bilir, kediler dediğim dedik hayvanlardır. İsteddiği zaman sevdirebilir, istemediği zaman yanına yaklaşmaz, o ne isterse o olur. Bu da insanların başkalarının sınırlarına saygı duyma becerilerini geliştiriyor. Günlük hayatında insanların sınırlarına saygı duymakta zorlanan insanlar kedilerin bu mesafeli davranışlarına uyum sağlamakta da işte bu yüzden zorlanırlar. Ayrıca insan ilişkilerinde hep aradığımızı aksine kedilerle olan ilişkilerimizde karşılık beklemiyoruz.

Bu yüzden karşılıksız sevebilme becerimizi de geliştirmiş oluyorlar.

Özellikle küçük yaşlardaki çocuklarının gelişiminde de kediler önemli rol oynuyor. Hem çocuklara hayvan sevgisi aşılanması açısından hem de empati, saygı ve sevgi gibi önemli insani duygularını geliştirmesinden kaynaklı olarak kediler küçük çocuklar için de harika bir dost olabiliyorlar. Gördüğümüz gibi, kedi dostlarımız bu küçücük halleriyle bile bize epey yardımcı oluyorlar. Biz de onlara ufak bir yardımda bulunup sokaklara birer kap mama ve su bırakmayı unutmayalım. Özellikle de bu soğuk kış günlerine girerken onları olabildiğince korumaya çalışalım, olur mu?

JÜPİTER'İN UYDUSU EUROPA'DAKİ YAŞAM İZLERİ

Mustafa Arslan

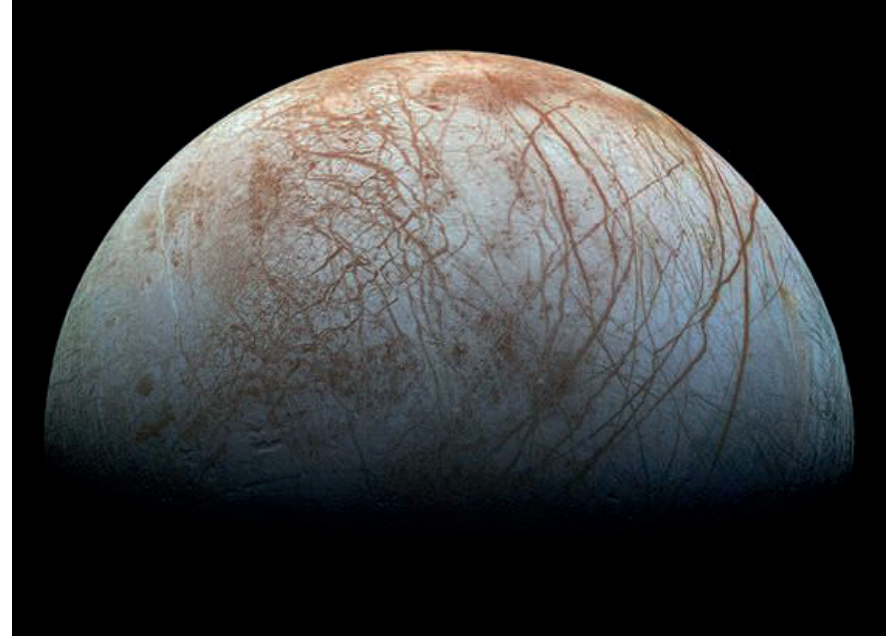
Geçtiğimiz haftalarda James Web Uzay Teleskobu, Jüpiter'in uydusu Europa'nın yüzeyinden sızdığı karbondioksit gazını tespit etti. Ayrıca Voyager Uzay Görevleri sırasında Europa'nın çekilen fotoğraflarında Europa'nın yüzeyinin aşırı yansıtıcı olduğu gözlemlendi. Bilim insanları bu düzeyde parlaklığın ancak çok temiz bir buz tabakasından kaynaklanabileceğini düşündü. Ve temiz bir buz tabakası, buzun yeni oluştuğu ihtimalini doğurdu.

Eğer buz yeni oluştuysa onu oluşturacak sıvı su da olabilir. Bu iddiayla ilişkili olarak Europa'nın yüzeyinde bulunan bazı yarıklar var. Bu yarıklar üç açıdan önem arz ediyor: ilki bu yarıkların nasıl oluştuğu. Jüpiter'in devasa kütle çekimi nedeniyle Europa'nın yüzeyinde müthiş gelgit kuvvetleri oluşuyor. Gelgitlerle birlikte yüzeydeki buz hareket ediyor ve yarıyor. Kritik olan nokta ise bu buzun hareket edip yayılabiliyor olması için altında ya sıvı su olmalı ya da daha sıcak ve kısmen erimiş buz olmalı. Bu yarıkların ikinci önemi, yarıkların geometrisinin birbiriyle çok uyumlu gözükmesinden geliyor; bu Dünyada da gördüğümüz bir olay. Yarıkların üçüncü önemi ise şu, dikkat ettiyseniz Güneş Sistemi'ndeki gök cisimlerinin uyduları genellikle meteorik bombardımanları nedeniyle kraterlerle delik deşik oluyor. Dünya'nın uydusu Ay'ın yüzeyinde olduğu gibi. Ama Europa'da böyle bir bombardımanın izlerini görmüyoruz. Europa'nın bir şekilde bu tür bir bombardımandan kurtulduğunu varsaymak doğru ol-

maz ve sadece onu koruyacak ama diğer uyduları korumayacak bir mekanizma bilinen bir şey değil.

Bilim insanları bu durumda tek bir olasılık olduğu görüşünde: Europa'nın yüzeyindeki kraterler silinmiş olmalı. Ve bunu sağlayabilecek iki mekanizma bulunuyor. İlki buz tabakasının ince ve taze olması; bir meteorit çarptığında buz kırılıyor, altındaki okyanusa karışıyor ve bu sayede arkasında hiçbir iz bırakmıyor. İkincisi ise şu; buzun altında sıvı su var ve bu su yüzeye fişkırlırken yarıkları siliyor. Ayrıca Europa'da sıvı su varlığına dair ipuçları burada da bitmiyor. 1995'te Europa'ya ulaşan Galileo aracı Jüpiter ve Europa'nın manyetik alanını haritalarında tuhaf bir anomali fark etti. Jüpiter'in manyetik alanının Europa'ya denk gelen kısımları sıfırlanıyordu. Bunu açıklayabilecek en olası mekanizma Europa'da sadece devasa miktarda sıvı suyun değil, aynı zamanda tuzlu suyun bulunuyor olmasıydı. Tıpkı bizim okyanuslarımızda olduğu gibi. Bu konudaki son bulguysa bugüne kadar kayıt altına alınabilen 3 ayrı gazyer fişkırması oldu. Bu gazyerler buzun altında bulunan sıvıları yüzeyden 200 km'ye kadar fişkırtabiliyordu. Bunu yapabilecek yüzey altı sularının derinliğini hesapladıklarında 20-30 km kalınlığındaki buzların altında 60 ila 100 km derinliğinde bir okyanus olması gerektiği kanısına vardılar.

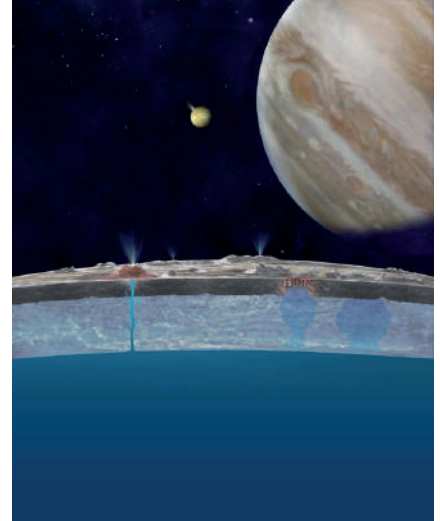
Peki Europa'da diğer şartlar; şöyle ki Europa'nın ortamı görece stabil bir ortam değil. Çünkü yüzeyi Jüpiter'in manyetik alanından kaynaklı

olarak yüklü parçacıkların bombardımanı altında. Buna ek olarak yüzeydeki sıcaklık -160 derecenin altına kadar düşebiliyor. Atmosferi de neredeyse tamamen oksijenden oluşuyor ama atmosferi aşırı ince ve bu nedenle çok düşük bir basınca sahip. Yani yüzeyde kaskınızı çıkaracak olsaydınız ortamda oksijen olmasına rağmen nefes alamazdınız. Son olarak Europa'daki kütle çekimi Dünya'dakinin 1/10'u kadar ve bu kadar düşük bir kütle çekimi yüzeydeki sıvıların davranışını değiştirecek yaşama uygunsuz hale getiriyor.

Ancak yaşamın Europa'nın illa kaotik yüzeyinde olması şart değil. Yaşam Europa'nın okyanuslarının dibinde de başlamış olabilir. Üstü buzlarla kaplı okyanuslar; yüzeydeki yüksek yansıtıcılık, düşük basınç, radyasyon ve aşırı soğuk problemlerini ortadan kaldırıyor. Ve işte şimdi James Web Uzay Teleskobu, sensörlerini kısacık bir süreliğine Europa'ya çevirdi. Ve bu gezegenden karbondioksit gazı fişkırdığını keşfetti. Karbondioksit demek, karbon demek; karbon demek, yaşamın kimyasının bel kemiği Europa'da bulundu demek. Ama buradaki kritik detay, karbondioksit Europa'nın yüzeyinde kararlı bir yapıda olması. Dolayısıyla tespit edilen karbondioksit, muhtemelen jeolojik olarak bize yakın bir zaman diliminde oluşmuş olmalı. Bu da aslında şu soruyu doğuruyor, genç karbondioksit yüzeyde mi oluştu yoksa

eğer varsa canlılığın olmasını beklediğimiz derin okyanuslarda oluşup sonradan mı yüzeye çıktı? Bu önemli bir soru çünkü Europa'nın yüzeyine ne seviyede bağlı olduğunu henüz bilmiyoruz. Bu soru aynı zamanda Europa'daki yaşam arayışımızı nasıl şekillendirmemiz gerektiğini belirtiyor. Eğer Europa'nın okyanuslarının dip kısımlarında var olan moleküller yüzeye ulaşamıyorsa o zaman yüzeyde yapılacak taramaların yaşamı bulmak için pek bir anlamı olmayabilir. Bu durumda NASA'nın 2024'te fırlatacağı ve geçtiğimiz aylarda ESA'nın fırlattığı JUICE aracı gibi sıyırma görevlerinden alacağımız verileri yaşamla ilintili olma ihtimali daha düşük olacak. Yani belki de "Europa Report" filmindeki gibi yüzeye iniş yapıp sonda yaparak veri toplamamız gerekecek...

BİLİM VE TEKNOLOJİ

TÜRKİYE KARA SULARINDAKİ BATIKLAR

Elif Tuğçe Karakaş

Batık ya da gemi batığı, deniz veya nehirlerde bir kaza yahut deniz savaşı sonucu suya batan seyahat,ticaret ya da savaş amacıyla inşa edilmiş deniz taşıtlarına verilen isimdir. Dünya'nın her yerinde olduğu gibi ülkemizde gerek tarihi gerek turistik çok sayıda batık bulunmaktadır. Bunlardan bazıları;

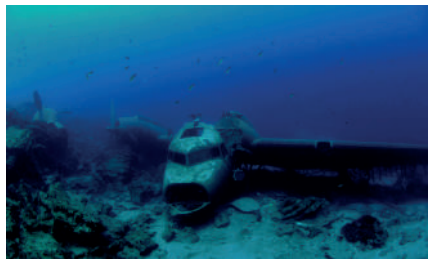
1) BATI ANTALYA BATIĞI

Dünya'nın en eski batığı Türkiye'de bulundu.

Akdeniz Üniversitesi tarafından, Akdeniz kıyılarında yapılan araştırmalarda 2019 yılında Antalya Kumluca'da bulunan batığa "Batı Antalya Batığı" adı verildi. Milattan önce 1.600'lü yıllara tarihlenen batığın 14 metre olduğu belirlendi. Batık 3.600 yıllık olduğundan dolayı "Dünya'nın en eski batığı" ünvanını aldı. Vali Münir Karaoğlu batık için "Sualtının Göbeklitepesi" dedi. Doç. Dr. Hakan Önez başkanlığındaki ekip tarafından yapılan çalışmalarda Batı Antalya Batığı'nın yaklaşık 50 metre derinde olduğu ve külçe bakır yükü taşıdığı belirlendi. Külçe bakır taşıması Batı Antalya Batığı'nın bir ticaret gemisi olduğunu kanıtladı.

2) UÇANBALIK BATIĞI

1990 yılında Uğur Eroğlu tarafından Antalya Kaş'ta bulunan bu batık 57 metre derinden başlayarak parçalarıyla birlikte 71 metre derinliğe kadar uzanıyor. Bu batık İkinci Dünya Savaşı sırasında Ege

denizindeki yoğun hava savaşında, İtalyan "Atmaca" bombardıman uçağıdır. Adını da verdiği Uçanbalık resifinin yakınlarında bulunuyor.

3) HMS MAJESTIC

1915'teki Çanakkale Deniz Savaşları sırasında bir alman denizaltısı U-21 tarafından torpillenerek Çanakkale Boğazı'nda batmıştır. 119 metre uzunluğunda ve 23 metre genişliğindedir. Bu batık 18 ile 29 metre arasındaki derinlikte bulunmaktadır.

4) PINAR 1 BATIĞI

Pinar 1 Batığı, 2007'de Karaada Yapay Resif Projeleri Kapsamında batırılan emekliye ayrılmış eski bir Türk Deniz Kuvvetleri su tankeri. Bodrum'daki Delikli Mağara ve Poyraz koyu arasında yer alan bu batık 37 metre uzunluğundadır. 18 metreden başlayıp 33 metreye kadar bir derinlikte bulunuyor.

5) DİMİTRİ (PAMUK) BATIĞI

Dimitri Batığı, 1968 yılında ada-

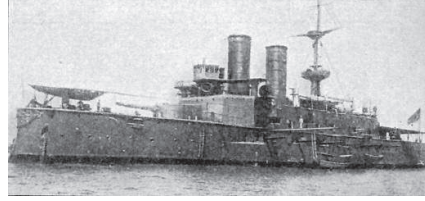
lara vurmuş ve etrafına pamuk balyaları saçmış Yunan bandıralı bir gemidir. Etrafına saçtığı pamuklar sebebiyle Pamuk Batığı olarak da bilinir. Antalya'daki Kovancı Adası civarında ve 18 metrelik bir derinlikte bulunmaktadır.

6) AIRBUS A300 BATIĞI

1980'de üretilip Yunan Olympic Air bünyesinde bir yolcu daha sonrasında bir kargo uçağı olmuştur. 2006'da emekliye ayrılmıştı. Daha sonrasında 2016'da Kuşadası'nda dalış turizmini geliştirmek amacıyla batırılan Airbus A300 modeli bir uçaktır. 54 metre uzunluğuna, 45 metre kanat genişliğine ve 47 ton ağırlığa sahiptir. Dünya'nın en büyük uçak batığıdır.

7) MESUDİYE ZIRHLISI BATIĞI

Mesudiye Zırhlısı, Osmanlı donanması için 1871-1875 yılları arasında İngiltere'deki Thames Ironworks'te inşa edilmiş merkezi bataryalı zırhlı korvet. İnşa edilmiş en büyük iki merkezli

bataryalı zırhlı korvetten biridir.

Mesudiye, Osmanlı-Rus Savaşı (1877-1878) ve Osmanlı-Yunan Savaşı (1897) arasındaki 20 yıllık dönemde ve kariyerinin çoğunda yetersiz bakım görmüştür. Sonuç olarak, 1890ların sonunda çok kötü bir durumdaydı, büyük bir ölçüde yeniden inşa edildi.

Gemi, 1914'te I. Dünya Savaşı'nın patlak vermesinin ardından önemli ateş gücüne sahip olduğundan Çanakkale Boğazı'na girişi engelleyen mayın tarlasına koruması ve karadaki istihkamlara yardımcı olması için sığ suda demirlendi. Savaşın başlarında, 13 Aralık 1914 sabahı teğmen Norman Douglas Holbrook emrindeki Birleşik Krallık denizaltısı HMS B11 mayın tarlalarından geçti ve Mesudiye'yi torpidoladı. Batan gemideki 598 kişilik mürettebattan 10 subay ve 15'er öldü. Gemideki silahların çoğu kurtarıldı ve Çanakkale Boğazı'nın savunmasının güçlendirilmesi için kullanıldı.

8) SERÇE LİMANI BATIĞI

Muğla'da Bodrum Kalesi Sualtı Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen "Serçe Limanı Cam Batığı", Orta Doğu ile Avrupa arasındaki ticaret yolunu 11. yüzyıldan bugünlere taşıyor.

MS: 11. yüzyılda Beyrut Limanından yola çıktığı düşünülen bu gemi Türkiye'nin güneybatısındaki Marmaris Serçe Limanında batmıştır. 33 metre derinliğe gömülen gemi ve içindeki eserler Bodrum Kalesi Sualtı Arkeoloji Müzesi'nde sergilenmektedir. Bu batıkla birlikte cam konusundaki ticarete ortaya çıkmış oldu.

TIP VE TEKNOLOJİ

İlgim Sürer

Yapay zekâ , sağlık sektöründe büyük bir devrim yaratıyor. Geniş veri kümesini hızla analiz edebilme yeteneği ve öğrenme kapasitesi ile yapay zekâ, birçok sağlık uygulamasında önemli rol oynuyor. İşte bu etkileyici alanın bazı önemli yönleri:

1. Hastalık Teşhisi ve Tarama: Yapay zekâ, radyoloji görüntülerini inceleyerek hastalıkların erken teşhisi konusunda çok başarılıdır. Örnek olarak; meme kanseri taramalarında, yapay zekâ algoritmaları meme grafiklerinde anormal bulguları tespit edebilir. Benzer şekilde; bilgisayarlı tomografi taramaları için yapay zekâ, kanser ve diğer patolojileri teşhis etme yeteneği geliştirmektedir.

2. Kişiselleştirilmiş Tedavi: Genetik veriler, bir kişinin genetik yapısına dayalı olarak tedaviyi özelleştirmek için kullanılır. Yapay zekâ, bu verileri analiz ederek bireye özel tedavi planları oluşturabilir. Bu, tedavi başarısını arttıran bir faktör olmakla birlikte yan etkileri azaltabilir.

3. Robotik Cerrahi: Robotik cerrahi, yapay zekânın cerrahi prosedürlerde kullanılmasının bir örneğidir. Robot cerrahlar, cerrahlara hassaslık ve kontrol sağlar. Bu, daha hızlı iyileşme süreçleri anlamına gelir.

4. İlaç Geliştirme: Yapay zekâ, ilaç keşfinde de büyük bir yardımcıdır. İlaç adaylarını hızlı bir şekilde tarayabilir ve ilaçların hücrel etkilerini modelleyebilir. Bu, yeni ilaçların daha hızlı bir şekilde geliştirilmesini sağlar.

5. Büyük Veri ve Epidemiyoloji: Yapay zekâ, büyük veri analizi ile hastalık salgınlarını izlemek ve tahmin etmek için kullanılır. Epidemiyolojik çalışmalarda, yapay zekâ modelleri hastalık yayılma paternlerini anlayarak sağlık sistemlerini hazırlıklı kılar.

Yapay zekâ ve sağlık alanındaki bu etkileşim, sağlık hizmetlerinin daha erişilebilir ve etkili hale gelmesini sağlar. Ancak adalet, vicdan, fedakarlık, merhamet gibi bazı erdemlere sahip olmayan yapay zekâ acil ve sıra dışı durumlarda ne yapacak ya da ne yapmayacak bilemiyoruz. Bir anne ve bebeği söz konusu olduğunda kimi korumalı? Maki-neye bağlı kalarak hayatta kalan bir hastanın yanında mı olmalı? Yoksa bu hasta için her ay yüzbin lira zarara giren hastane muhasebesinin yararını mı düşünmeli? Kişisel verilerin nasıl kullanılacağı ve algoritmaların ne kadar güvenilir olduğu gibi konular da dikkatle ele alınmalıdır. Bu nedenle, teknoloji ve sağlık profesyonelleri arasında işbirliği ve düzenleme son derece önemlidir.

Sonuç olarak, yapay zekâ ve insan sağlığı arasındaki bu etkileşim, gelecekte daha iyi teşhis, tedavi ve sağlık yönetimi fırsatları sunmaya devam edecek gibi görünüyor. Bu alandaki ilerlemeler, insan yaşamını daha sağlıklı kılma potansiyeline sahiptir ve bu nedenle yakından izlenmelidir.

KOZMOLOJİ

Aybüke Cüre

Kozmoloji tarihi çok uzun yıllara dayanan , bir bütün olarak evreni konu alan bir bilim dalıdır.

Kozmoloji -evrenin oluşumunu- evrimi ve aynı zamanda dinamiğini inceler. Evrenin nasıl oluştuğu, evrenin geçmişte nasıl bir düzende ve şekilde olduğu, gelecekte ne gibi değişimler olacağı, geometrisinin neye benzediğini ya da benzeyebileceğini, yoğunluğunun ne olduğu ve bunun onu nasıl bir şekilde etkilediği, onu oluşturan baryonik madde, karanlık madde ve karanlık enerji yoğunluklarının evrende nasıl bir şekilde dağıldığı, nasıl bir şekilde genişlediği (ya da büzül-tüğü), zaman içerisindeki değişiminin fiziğe olan etkisi, uzay ve zaman kavramı, kütle çekimi ve bunun ne anlam ifade ettiği gibi sayısız soruya cevap arayan bir bilim dalıdır.

Kozmoloji bilim dalı ile uğraşan insanlara Kozmolog yada Evren bilimci denir. Çağdaş yazında Kozmoloji veya Evren bilimi ile genelde fiziksel kozmoloji kastedilmektedir. Bu bağlamda Kozmologlar, Kozmoloji çalışmalarının içerisinde astronominin yanı sıra biyolojiden matematiğe kadar birçok dalı vardır.

KOZMOLOJİ BİLİM DALLARI

Fiziksel Kozmoloji

Fiziksel Kozmoloji evrenin Büyük Patlama (Big Bang) sonrası yaklaşık olarak 13,7 ± 0,2 milyar yıl önce ortaya çıktığını ve evrenin tarihinin başlangıcından sonuna kadar tamamen fizik kanunları ve çalışma-

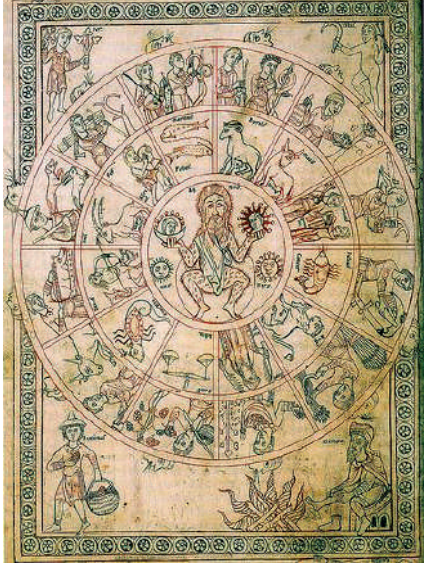

ları tarafından idare edilen düzenli bir süreç olduğunu ortaya koyar.

Metafiziksel Kozmoloji

Felsefi bir açıdan evreni inceleyen Metafiziksel Kozmoloji ise çok eski bir disiplini ve düzeni olup evrenin, insanın, tanrının veya onların ilişkilerinin doğasını aklı ve ruhâni deneyimler veya gözlemler sonucu açıklamaya, sezgisel çıkarımlar bulmaya çalışır.

Dini Kozmoloji

Dini Kozmoloji ise evrenin tarihi ve doğasının belirli bir dini bağlamda incelenmesidir. Farklı dinlerin inanç yapıları oldukça farklı olduğu gibi evrene bakış açıları da oldukça farklıdır. Bu nedenle her dinin bir veya birden fazla farklı dini kozmolojik görüşleri bulunmaktadır. Bazı durumlarda evrenin yaratılışı ve

çok edilişi, son buluşu, dini bağlamda insanın evrendeki yeri ve kimliği açısından önemli bir yer almaktadır.

Ezoterik Kozmoloji

Ezoterik Kozmoloji, dini ve felsefi bağlamdaki Kozmoloji anlayışlarına yakın olsa da geleneklerden daha ayrı ve belirli bir dogmatik inançlardan bağımsız, çoğunlukla inançtan ziyade özellikle çağdaş entelektüel anlayışa dayanan ve ruhâniligi sadece biçimlendirici bir kavram olarak gören bir kozmoloji anlayışıdır.

Şu ana kadar kozmoloji bilim dallarında birçok fikir ortaya atılmıştır bazıları kanıtlanmış , bazıları da çürütülmüştür; Fakat en bilinenleri şunlardır ;

- Büyük Patlama (Big Bang)
- Sabit Evren Teorisi.
- Samanyolu Gökadası
- Kopernik Evreni

Aslında çok bilinen bir bilim olmamasıyla birlikte hayatımızın neredeyse her yerinde karşılaştığımız Kozmoloji, bizlerin evrenin ve hayatın nasıl oluştuğu ile alakalı sorulara cevap araması , hayata bakış açısının değişmesini sağlıyor.

Örnek olarak; Sabit Evren Teorisini Einstein, 1929'da Hubble'in keşfi olan bütün galaksilerin birbirinden uzağa hareket ettiğini söyleyen konsepti yani ev-

renin genişlediği ortaya koymuştur.

Evrenin genişlediğini ve nasıl genişlediğini bilebilmek emin olun ki bilimsel fikirler dünyasına fayda sağlayan bir bilgidir. Bilimsel fikirler haricinde insanlığın neyin , nasıl bir şeyin içinde var olduğunu düşünmesine , sorgulamasına,- kafa yormasına neden olan olgudur.

Yani Kozmoloji, insanlığın sorgulamasına neden olan bir bilim dalı olduğu için evrene olan ilginin artmasını sağlıyor. Bu da bir çok şeyin var oluşuna ya da yok oluşuna olan bilgilerin kapısını açıyor.

SANAT

SHAKESPEARE'İ ANLAMAK

Bilge Yıldırım

William Shakespeare, hiç kuşkusuz dünya edebiyatına kazandırdığı eserler ve tiyatro sanatında öncülük ettiği yeniliklerle yeri doldurulamaz bir yazar. Özellikle İngiliz edebiyatının en büyük yazarlarından biri olarak kabul edilir ve İngilizceye 1700-2200 arasında kelime kazandırmıştır. Yazdıkları yüzyıllardır insanları derinden etkilemekte, pek çok kişiye ve esere ilham kaynağı olmaktadır.

Peki insanları William Shakespeare'in eserlerine bu kadar çeken nedir? Kimisi eserlerinin konusunu beğenir kimisi yazdığı karakterlerden kendinden veya hayatından bir parça bulur kimisi de 400 yıl önce yaşamış ve hala daha eserlerinin bıraktığı etki sürmekte olan bu yazarın edebiyat anlayışını ve başarısının ardındaki sırrı çözmeye çalışır. Fakat benim bu yazıda ele alacağım konular daha çok Shakespeare'in tiyatro oyunlarını yazış şekli ile anlatım ve dili kullanım biçimidir.

Öncelikle belirtmeliyiz ki Shakespeare'in eserleri gerek okuyup anlama gerek çevirme konusunda pek de kolay eserler değildir. Bu husustaki asıl zorluk yazıldığı zamanın eksikliğinden kaynaklanmaktadır. İngilizcenin zamanla uluslararası bir dil haline gelmesinden dolayı farklı milletlerin değişik dil ve kültüründen etkilenecek zamanla epeyce gelişip değişmiştir. Böylece eserlerini 400 sene önce yazmış olan Shakespeare'in kullandığı bazı kelimeler günümüzde kullanılmamaya ve yok olmaya başlamış, bazı kelimelerin de anlamı zamanla değişime uğramıştır. Bu durum çevirmenlerin ve okuyucuların eserleri anlaması için yardımcı bir kaynağa ihtiyaç doğurmuş ve böylelikle Shakespeare sözlükleri ortaya çıkmıştır. Türkçede de Özdemir Nutku'nun yazmış olduğu "Shakespeare Sözlüğü" adlı eser çok kapsamlı ve bilindikdir.

Shakespeare'in kullandığı anlatım tarzına gelecek olursak yazar, karakterlerin o anki ruh halini ve iç dünyasını seyircilere anlatabilmek için sık sık uzun monologlardan yararlanmış. Karakterlerin duygu ve düşüncelerini doğrudan değil dolambaçlı ve uzun bir şekilde kaleme alarak karakterlerin o an ne kadar derin ve karmaşık duygular içerisinde olduğunu seyirciye ya da okuyucuya daha iyi yansıtmaya çalışmıştır. Sık sık birbirinden farklı benzetmeler, betimlemeler ve yeri geldiğinde kelime oyunlarından yararlanarak süslü anlatımıyla yaratıcılığını sonuna kadar kullanmıştır. Aşağıdaki iki kesiti buna örnek verebiliriz.

Bakire Tanrıca Diana'nın yüzü kadar temiz olan adı,
Şimdi artık kirlendi, karardı suratım gibi.
Öldürücü ipler, bıçaklar, zehir, ateş ve boğan sular varken,
Bu işkenceyi sürdürmem ben.
Tam olarak inanmalıyım.

(Othello)

Gürleyin gökleri var gücünüzle!
Yağdırın, saçın atışerinizi! Sellere boğun bizi!
Yağmur, fırtına, yıldırım, ateş, sizler kızların deşilsiniz.
Ben sizi nankörlükle suçlayamam ki.
Size koca bir ülke vermedim, evlatlarım da demedim,
Boyun eğmekle yükümlü deşilsiniz bana.
Onun için, bu korkunç eğlenenizi bozmayın benim için,
Yağdırın üzerime neniz varsa!

(Kral Lear)

Shakespeare'in anlatım tarzı bununla da bitmiyor elbette. Kendisi aynı zamanda pek çok sone yazmıştır. Yani şiire de ilgilidir ve bu özelliğini tiyatro oyunlarında da yer yer göstermiştir. Oyunlarında şiirsel bir anlatım şekli sıklıkla karşımıza çıkar. Bunu sık sık anjambman -şiirde cümlelerin, anlamın bir dize ya da beyitte bitmeyip diğer dize, beyit veya bentlere kayması-kullanmasından da görebiliriz. En güzel örneklerinden biri de Hamlet'te verilmiştir.

SIRA DIŞI ÇOCUK PİYANİST:İDİL BİRET

Nisa Nur Aydın

İdil Biret, Türk piyano virtüözü ve dünyaca ünlü bir piyanisttir. 21 Kasım 1941'de Ankara'da doğan müziğe olan ilgisi çok genç yaşlarda parlamaya başlayan Piyanist, henüz iki buçuk yaşındayken duyduğu bütün melodileri tek parmağı ile piyanoda çalabildiği keşfedildi. Dört yaşında ise bir iki dinleyişten sonra piyanonun başında oturur oturmaz piyanistlerin bile çalışmadan çalamadığı Bach'ın prelüdları hatasız şekilde çaldığı ve hatta besteler yaptığı görüldüncü artık bir dahi olduğu anlaşıldı. Yetenekleri o kadar çarpıcıydı ki Türkiye'nin önde gelen müzik eğitimcileri tarafından desteklendi.

1948 yılında -henüz yedi yaşındayken- ikinci cumhurbaşkanı İsmet İnönü, Biret'in yurt dışında eğitim gereksinimlerinin karşılanması için TBMM'ye bir teklif sundu. Bu teklif sonucunda İdil Biret için özel olarak "Harika Çocuk Yasası" çıkarıldı. Bu yasa, üstün yetenekli çocukların yeteneklerini geliştirebilmeleri için yurt dışındaki eğitim imkanlarından yararlanmalarına olanak sağladı. 1959 yılında Paris Konservatuarına kabul edilince ailesinden ayrılıp Paris'e taşındı.

Paris Konservatuarına seçilmesi sayesinde hayatında büyük bir dönemeç yaşayan Piyanist, burada ünlü piyano pedagogu Nadia Boulanger'den dersler aldı. Boulanger'in etkisiyle müzikal yetenekleri daha da gelişti ve yine burada birçok öğretmenden dersler aldı. Böylece uluslararası alanda tanınan bir piyanist olarak kariyerine devam etti.

Paris Radyosu'nda ilk konserini sekiz yaşında verdi. Fransız piyanist Alfred Cortot'dan dersler aldı. İdil Biret'ten ömrü boyunca "en değerli öğrencim" olarak söz eden hocası Alman piyanist Wilhelm Kempff ise onunla müzikal ilişkisini hayat boyu sürdürdü.

Kariyeri boyunca İdil Biret, dünya çapında sahnelerde parladı. O piyano çaldığı an, izleyicilerini büyülenmiş bir şekilde bırakıyordu. Beethoven'ın hüznünlü notalarını, Chopin'in romantizmini -bir o kadar da zor bestelerini- kendi dokunuşuyla yeniden hayata döküyordu. Sadece notaları çalmakla kalmıyor, duyguları da başarılı bir şekilde aktarıyordu. Bu sayede birçok yabancı ülkenin müziğine yaptığı katkılardan dolayı uluslararası alanda birçok ödüle layık görüldü.

1960 yılında Polonya'da düzenlenen Chopin Piyano Yarışmasında üçüncü olarak büyük bir başarıya imza atan Biret, ardından Paris'te düzenlenen Marguerite Long-Jacques Thibaud Yarışmasında ikinci oldu. Bu yarışmalardaki başarıları, genç yaşta dünya çapında tanınmasını sağladı. Ayrıca İdil Biret, ünlü piyanist Vladimir Horowitz'in öğrencisi olma fırsatını da yakaladı. Dünyanın en büyük piyanistlerinden olarak kabul edilen Horowitz, Biret'in müzikal gelişimine büyük katkılarda bulunmuştur.

Var olmak ya da olmamak, mesele bu.
Gözü dönmüş talihin sapanına, oklarına,
İçin için katlanmak mı daha soylu, Yoksa, bir dertler denizine karşı silaha sarılıp
Son vermek mi onlara? Ölmek, uyumak...

(Hamlet)

Shakespeare'in eserlerine genel bir bakış atacak olursak çoğu kişi için karışık ve dolambaçlı bir anlatım olarak görülebilir. Fakat iyi bir çevirmenden okunduğunda alışılması çok da zor değildir. Ayrıca Shakespeare'in oyunları her tiyatro oyunu gibi temelinde okunmak için değil sahnelenmek için yazılmıştır. Bu yüzden tiyatro türünde yazılmış eserleri okurken okuduğunuz sahneyi bir tiyatro salonunda oynanmış gibi kafanızda canlandırmanız faydalı olabilir. Şunu da belirtmeliyiz ki Shakespeare'in eserlerindeki her olayın arkasında net bir neden aranmamalı. Shakespeare, eserlerindeki bazı olayların veya davranışların arkasındaki sebeplerin üstünü sık sık kapalı bırakarak cevabını bulmayı ve yorumlamayı size bırakmıştır. Bundandır ki Shakespeare'in oyunlarındaki birçok olayın ve karakterin o anki psikolojisinin altında yatan nedenler hala daha tartışma konusudur ve tam bir netlik kazanmamıştır. Belki de bu yüzden eserleri günümüzde bile insanları kendine çekmeye devam ediyordu, değil mi?

YEŞİLÇAM'A VEFA

Yaren Şirin Alaslan

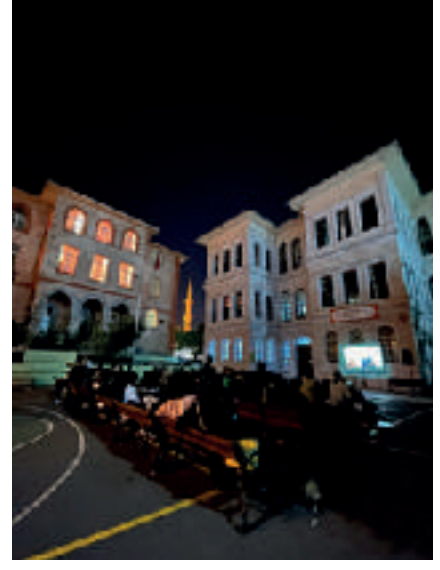
12 Ekim 2023 tarihinde Sinema ve Tiyatro Kulübü olarak okulumuz bahçesinde açık hava sineması etkinliği gerçekleştirdik. "Yeşilçam'a Vefa" diyerek okulumuz mezunlarından Uğur Dündar'ın Hülya Koçyiğit ile başrollerini paylaştığı "İşte Hayat" filmini seyredtik. Yazda elveda, kışa merhaba dedik ve bol kahkahalı ve eğlenceli bir akşam geçirdik. Peki bu etkinliği nasıl hayata geçirdik?

Tabii ki her etkinlikte olduğu gibi zorluklarla karşılaştık. İlk karşılaştığımız, ama belediyenin yardımlarıyla çözdüğümüz sorun perde ve ses sistemiydi. Kaliteli bir etkinlik ortaya koyabilmek için katılan bütün öğrencilerin filmi net bir şekilde görebilmesi ve duyabilmesi gerekiyordu. Bu noktada belediyeyle görüşmelerimizi gerçekleştirdik ve etkinliğe duydukları ilgiyle yardım sözlerini aldık.

İkinci sorunumuz ise kulüp içerisinde bir bütçemizin olmamasıydı. Bunu ise talep çokluğundan da yararlanarak oldukça cüzi bir fiyattan bilet satışı gerçekleştiretik çözdük. Elde edilen gelir öğrencilere film süresinde sunduğumuz Mısır ve içeceklerle kullanıldı. Patlamış mısır hazırlamak için okulumuz yemekhanesinden faydalandık. Marketten içecekleri temin ettik ve okula döndüğümüzde yiyecek-içecek ve oturma düzeninin ayarlanması ile ilgilendik. En sonunda akşama hazırдық!

Etkinlikten önce bilet satışını gerçekleştirdik. Herkes yerlerine yerleştikten sonra yiyecek ve içecek ikramında bulunduk. Ve filme başladık! Eğlenceli bir etkinlik geçirdik.

Etkinlik sürecinin en başından beri içinde olan biri olarak gerçekleştirmesinde katkıda bulunanlara buradan bir kez daha teşekkür etmek istiyorum. Okul müdürümüz sayın Ahmet Kavut'a, belediyeden bize yardımcı olan sayın Belya Oğraş'a, kulüp öğretmenlerimiz sayın Burcu Ayaydın ve Zuhâl Küçük'e, memurlardan sayın Fatih Bey'e, bize maddi destek sağlayan vefalı velilerimiz, kulübümüzün benimle birlikte eş başkanlığını yapan sayın Bahar Mutlu ve sayın Ebrar Çapoğlu'na, kulüp üyesi olmamalarına rağmen bize destek sağlayan P. Sudgül Şen, M. Atilla Daştan, Zeynep Sura Oğuz, Zelal İmğa'ya ve desteklerini esirgemeyen tüm veli ve öğrencilere teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu sene birleşen ve geçtiğimiz yılların aksine aktif ve bol etkinlik yapmayı planlayan Sinema ve Tiyatro Kulübü olarak planladığımız etkinliklerin ilkini gerçekleştirmiş olmanın verdiği heyecan ve mutluluğu yaşıyorum. Sonraki etkinliklerimiz için de coşukluyuz! Bol verimli ve eğlenceli bir yıl bizi bekliyor.

Beklemede kalın!

KURU OTLAR ÜSTÜNE FİLMİ

Efe Siler

Türk sinemasının en başarılı yönetmenlerinden biri olan Nuri Bilge Ceylan'ın son filmi Kuru Otlar Üstüne 23 Eylül 2023 tarihinde Türkiye'de vizyona girdi. Senaryosunu Akın Aksu, Nuri Bilge Ceylan ve Ebru Ceylan beraber yazdı. Film dünya prömiyerini Cannes Film Festivali'nde yaptı. Filmde Nuray karakterini canlandıran Merve Dizdar, festivalde "En iyi kadın oyuncu" ödülünün sahibi oldu.

Cannes Film Festivali'ndeki serüvenine 1995 yılında çıkardığı kısa filmi ile başlayan Nuri Bilge Ceylan, festivaldeki ilk büyük başarısını 2003 yılında Uzak filmi ile yaptı. Festivalde "Büyük Jüri" ödülünün sahibi olan filmin baş karakterlerini canlandıran Muzaffer Özdemir ve Mehmet Emin Toprak "En iyi erkek oyuncu" ödülünü paylaştılar. İlerleyen yıllarda bütün filmleri ile festivalde boy gösteren Nuri Bilge Ceylan İklimler filmi ile "FIPRESCI" ödülünü, Üç Maymun filmiyle "En İyi Yönetmen" ödülünü, Bir Zamanlar Anadolu'da filmiyle tekrar "Büyük Jüri" ödülünün sahibi oldu. Festivaldeki en büyük başarısını 2014 yılında "Altın Palmiye" ödülünü olarak gerçekleştirdi. Ahlat Ağacı filmiyle de festivalde boy gösteren Ceylan ve ekibi maalesef festivalden eli boş döndü.

Kuru Otlar Üstüne, zorunlu şarkı hizmetini yapan bir öğretmeni odayına alarak, başta insan doğası üzerinden derdini anlatmaya çalışan bir yapımdır. Tek umudu gitmek olan, yaşadığı taşra ortamından bıkmış, mutluluğu uzakta arayan bir karakter olan Samet öğretmeni, Nuri Bilge sinemasında sık sık gördüğümüz ve hatları çok keskin çizilmiş bir karakteri temsil ediyor. Samet öğretmeni entelektüel, yabancılaşmış, tek derdi yaşadığı coğrafyadan uzaklaşmış İstanbul'a gitmek olan bir karakter. Hayattan bıkmış, yeteneği olmasına rağmen artık resim çizmeye, zamana kibirli tarafı su yüzüne çıkan birisi.

Diğer tarafta ise Ankara garı katliamında bacağı kaybeden Nuray öğretmeni var. Nuray öğretmeni filmde karşımıza Samet'in hayattaki problemlerinden kaçmasını engelleyen hatta onu bu problemlerle yüzleştiren, onu kendi benliği hakkında düşündüren kişi olarak çıkıyor. Yaşadığı travmatik olay sayesinde hayatta acılara nasıl katlanılması gerektiğini öğrenen Nuray, çevresindeki insanlara da bu konuda yardımcı olmak istiyor.

Filmdeki bir diğer kadın karakterimiz de Sevim. Samet'in öğrencilerinden biri olan Sevim; Samet öğretmenin yaşadığı taşra bölgesinden uzaklaşmasını sağlayan, ona bir an olsun bütün umutsuzluğunu unutturup İstanbul'daymış gibi hissettirebilen kişi. Daha önce filmlerinde kadın karakterlerin çok fazla ön planda olmaması nedeniyle tepki toplayan Nuri Bilge Ceylan bu film ile beraber ezberi bozmuş da denilebilir.

Özellikle son üç filmiyle izleyiciye uzun bir roman okumuş hissi veren Nuri Bilge Ceylan bu filmiyle de aynı hissiyatı izleyiciye kazandırmayı başarmış. Uzun ve edebî diyalogları, harika doğa manzaraları ve muhteşem oyunculuklarıyla izleyicide çok büyük bir seyir zevki uyandıran film Türkiye'nin bu seneki Oscar adaylığına hak kazanarak Umuyoruz ki bu alanda da başarılar getirir.

TARİH

İSTANBUL'UN ORTA NOKTASI

Zehra Naz Yılmaz

İSTANBUL'UN MERKEZİ

İstanbul'un merkezinin birçok kişi tarafından Taksim olduğu düşünülse de, dışarıdan bakıldığında önemli bir özellik taşımayan, her gün önünden gelip geçen insanların varlığından bile haberdar olmadıkları bir taş, Osmanlı İstanbul'unun orta noktası olarak biliniyor. Mimar Sinan'ın, Kanuni Sultan Süleyman emriyle yaptığı hesaplamalar neticesinde yerini tespit ettiği rivayet edilen bu taş, Eyüp Sultan'dan Sarayburnu'na İstanbul'un geometrik merkezi olarak kabul edilir.

İSTANBUL'UN ORTA NOKTASI OKULUMUZA ÇOK YAKIN!

Mimar Sinan'ın "çiraklık eserim" diye bahsettiği, İstanbul'un en işlek semtlerinden biri olan Şehzadebaşı'nda 475 yıllık bir tarihin sessiz tanığı olmuş olan bu yeşil taş, okulumuz Vefa Lisesine oldukça yakın olan Şehzade Camii'nin güneydoğu köşesinde bulunan yeşil granit taşın, suriçi İstanbul'un geometrik ağırlık merkezi olarak Mimar Sinan tarafından belirlenen bir anıt nokta olduğu biliniyor.

TAŞIN YAPISI VE GÜNÜMÜZDEKİ HALİ

Küfeki taşıyla örülen taş, bezenmiş marmara mermerinden bir başlık altına oturtulmuştur. Eskiden daha uzun olan ve bulunduğu yerde dönme hareketi yapan bu taş, kaldırım seviyesinin yükselmesi yüzünden bu özelliklerinden mahrum kaldı. Aynı zamanda kible yönünü işaret eden bu taşın asıl cinsi renkli çakılların çimentolaşmasından oluşan puding idir.

TAŞ HAKKINDA RİVAYET...

Bir rivayete göre; dönemin padişahı Kanuni Sultan Süleyman, oğlu şehzade Mehmet için Mimar Sinan'dan bir cami yapmasını ve bu caminin İstanbul'un tam orta noktasında olmasını ister. O zamanlar İstanbul yalnızca Suriçi'nden oluştuğu için, şehrin ölçülebilir fizikî bir gövdesi mevcuttur. Mimar Sinan tarafından yapılan birtakım detaylı hesaplamaların ardından Suriçi'nin "geometrik ağırlık noktası" en ince ayrıntısına kadar tespit edilir. Bu yöntem, karmaşık alanlı levhaların "G" noktasının bulunması prensibinden yararlanılarak hesaplanmıştır. 1548'de ise yapımı tamamlanmıştır.

ANKARA'NIN BAŞKENT OLUŞU

Eslem Seçgin

Ankara 13 Ekim 1923 tarihinde resmi olarak ülkemizin başkenti olmuştur. 9 Ekim günü hazırlanan tek maddeli on dört imzalı yasası 13 Ekim günü tek ret ile Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabul edilmiştir.

Temil Heyeti'nin Ankara'da olması, Ankara üzerinden geçen demiryolları, Ankara'nın konum olarak en şiddetli savaşların yaşandığı Batı Cephesi'ne olan yakınlığı, halkın Milli Mücadele'ye gönüllendiren olan desteği, Ankara'da olan iletişim araçlarının diğer seçeneklere göre daha iyi durumda olması başkent olarak seçilmesindeki önemli etkenlerdir.

Ankara'nın işgal ihtimaline karşı da iç kesimde yer alıyor olması daha güvenli bir şehir olarak görülmesine sebep oldu. Temsil Heyeti Ankara'ya gelmeden önce Ankara'nın artılarını ve eksilerini değerlendirmiştir. Bu değerlendirme sonucunda Ankara'nın Sivas, Kayseri ya da diğer Milli Mücadele merkezi olarak belirlenebilme ihtimali olan yerlerden daha önde olduğu görülmüştür. Tüm bu faktörlerle birlikte de başkent olması kaçınılmazdır.

İstanbul ise süreç içinde işgal altında olması ve işgal altında olmadığı durumda bile bunun için çok

müsait bir konumda olması başkent olarak seçilmemesinin nedenlerindendi. Ayrıca İstanbul içerisinde yaşayan halkın içerisinde mandater düşünceye destek olması da etkenlerdendi. İstanbul'da ise zengin halk kendilerini daha Avrupai gördükleri için bu Milli Mücadele'yi de bir isyan hareketi olarak görüyordu. Üstüne üstlük Mustafa Kemal vatan haini ilan edilmişti. İstanbul'daki yabancı nüfus çoğunluğu nedeniyle de milli duygular Ankara'da hissedildiği kadar keskin değildi. Bu sebeple İstanbul baştan itibaren başkent olarak düşünülmemiştir.

Sivas'ın düşünülmesi ise daha düşük bir olasılıktı. Çünkü Sivas Batı Cephesi'ne Ankara'ya oranla daha uzaktı ve haberleşme ve ulaşım ağları Ankara'ya kıyasla daha az gelişmişti.

1923 yılının Ekim ayında olan başka bir önemli olay ise İstanbul'un işgalcilerden arınmasıdır. 6 Ekim 1923 günü İstanbul'daki işgalciler şehirden ayrılmış ve şanlı ordumuz İstanbul'a girmiştir.

Dönemde yaşanan bir diğer olay ise 29 Ekim Cumhuriyet'in İlanıdır. Cumhuriyetin ilanı Tütük toplumu için bir devrim niteliğindedir.

O dönemde olan bir diğer gelişme ise 28 Haziran'da yapılan seçimdir. Bu seçim yeni Türkiye'nin ilk seçimidir. Lakin bu seçim tek parti ile yapılmıştır. Müdafaa-i Hukuk Grubu'nun tüm milletvekilleri seçilmiştir.

Dönemde yaşanan bir diğer önemli olay ise 17 Şubat'ta yapılan İktisat Kongresidir. 1135 delegatın katıldığı bu İktisat Kongresi'nin amacı yeni Türkiye'de uygulanacak İktisat Politikasını belirlemektir. İktisat kongresini yapılmasının sebeplerinde birisi ise bir zaferi askeri ve siyasi olarak kazanmış olabilmek ama bu zaferi ekonomik zafer ile taçlandırmadığımız sürece kazandığımız siyasi ve askeri zaferin hiçbir etkisi kalmamış olmasıdır.

İktisat Kongresi'nde ana hatlarıyla ekonominin millileştirilmesini üzerinde durulmuş, kapitülasyonların verdiği zararlar ve kaldırılmasının iyi olacağı konuşulmuştur. Ek olarak yerli sermaye sahipleri eliyle liberal

bir ekonomi modeli benimsenmiştir.

Dönemde yaşanan bir diğer gelişme ise Lozan Barış Antlaşması'nın imzalanmasıdır. Sınırlar olarak çoğu konuda siyasi ve askeri başarı kazanabilesek de Misak-ı Milli sınırları içerisinde bulunan Musul konusunda kesin bir başarı sağlanamıştır ve sonrasında Musul

tamamen kaybedilmiştir. Adalar konusunda da benzer bir şekilde büyük bir başarı kazanılamamıştır. Lakin diğer konularda (Doğu sınırı, Suriye sınırı ve Batı sınırı) başarılı olduğumuzu söyleyebiliriz.

YAŞAM

MUTLULUĞUN FORMÜLÜ:FRILUFTSLIV

ERVA SILA SERT

Dünyanın en mutlu ülkeleri söz konusu olduğu zaman hepimizin aklına ilk olarak İskandinav ülkeleri gelir. Peki her zaman içimizden, kimi zaman da dışımızdan bu mutluluğun sırrını merak etmez miyiz? İşte bu sorunun cevabı! Bir Norveç varoluş biçimi: friluftsliv. Haydi gelin geçmişi 5 bin yıl öncesine dayanan ve Türkçe karşılığı ‘açık hava hayatı’ olarak tanımlanan bu yaşam biçimine biraz daha yakından bakalım!

Asıl çıkış yeri Norveç olmasına rağmen bütün İskandinav ülkelerinde çoğunlukla tercih edilen bu felsefe, bizi düşünmeye ve kendimizi dinlemeye teşvik ediyor. Doğayla iç içe olmanın bizi rahatlatmış su götürmez bir gerçek, bu felsefe de doğayla iç içe olmanın ‘özümüzle’ ilişki kurmayı kolaylaştırdığını savunuyor. ‘Doğa ana’ ile olan ilişkimizi geliştirmemiz gerektiğini söylüyor. Gelelim Norveç menşeli bu felsefenin geçmişinin nelere dayandığına!

‘Friluftsliv’ kelimesi, ilk defa 1859 yılında Norveçli ünlü şair ve oyun yazarı Henrik Ibsen’in ‘Pa Vidderne (Yüksekte)’ isimli şiirinde kullanılmış. Henrik Ibsen, doğanın ve temiz havanın insanı sakinleştirmesini, zihnini berraklaştırmanın ‘friluftsliv’ kelimesi ile tanımlamış, daha doğrusu uydurmuş. 1828 yılında Norveç’te küçük bir sahil kasabasında doğmuş olmanın da getirdiği bir doğa, şiir ve edebiyat

sevgisi olmalı bu. Çağdaş tiyatroyunun kurucularından olan ve izleyicilerinin romantik oyunlara alışkın olduğu dönemde gerçekçi oyunlar yazan şair, kadınların toplum içindeki yerlerini ve sosyal hayattaki itilmişliklerini sanat eserlerinde kullanan ilk öncülerden de birisiydi. Şairliğin ve tiyatro yazarlığının yanı sıra resimle ve özellikle yazdığı oyunların sahnelenmesinde de yer aldı. Genel olarak doğayı resmeden şairimiz resimlerinde Norveç’in doğal güzelliklerinden mutlaka etkilenmiş olmalı. Peki gerçekten İskandinav ülkelerinin, özellikle Norveç’in, doğası orada yaşayan insanları sandığımız kadar etkiliyor mu? ‘Friluftsliv’ felsefesinin yapılan araştırmalara etkisi nasıl? Suç oranı sandığımız kadar düşük mü? Eğitimde ‘friluftsliv’ felsefesinin yeri var mı?

2018 cinayet oranlarına baktığımızda (Türkiye 2.59 oran ve 2,133

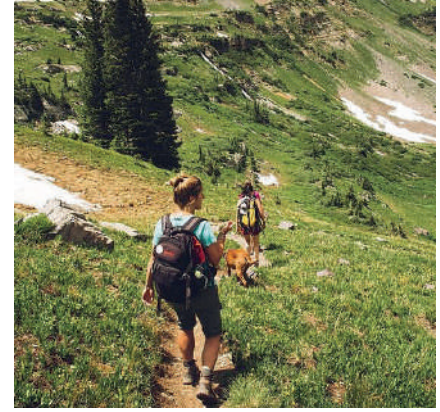
kişi; Norveç 0.47 oran ve 25 kişi) veya 2023 Dünya mutluluk endek-

sine baktığımız zaman (Norveç 7. sıra; Türkiye 106. sıra) ilk sıralara her zamanki gibi İskandinav ülkelerinin yerleştiğini görebiliriz. Elbette bu durumun nüfus, refah düzeyi, eğitim seviyesi gibi durumlara da bağlı olduğunu göz önünde bulundurmalıyız fakat friluftsliv felsefesinin ve bu felsefenin eğitimdeki yerinin de bu duruma etki ettiğini rahatlıkla söyleyebiliriz. Anaokulundan itibaren çocuklar okulda ve sosyal hayatlarında doğayla iç içe büyüyorlar. Öğrencilerin okul sonrası sportif, kültürel, sanatsal veya bilimsel aktivitelere katılmasına çok önem veriliyor. Sosyal

olarak gelişme her zaman okulların asıl hedefi. Balıkçılık, ormancılık, doğa bilimi gibi dersleri olan Norveçli öğrencilerin doğayla iç içe olarak büyüdükleri aldıkları derslerin isimlerinden de anlaşılıyor.

Henrik Ibsen sayesinde tanıştıkları ‘friluftsliv’ felsefesini edebiyattan eğitime, tiyatrodan resme; kısacası hayatlarının neredeyse her alanına dahil etmiş olan İskandinav insanının (en azından çoğunlukla yaşadığımız Norveçlilerin) bu durumdan psikolojik olarak etkilendiklerini birtakım araştırmalar sayesinde tespit etmiş olduk. O halde ne duruyorsunuz, koşun ve doğanın sesini dinleyin!

SOSYAL BİLİMLER DETERMİNİZM

DENİZ GÖK

Özgür irade kocaman bir yalan mı? Kendi seçimlerimiz önceden verilmiş kararları tecrübe etmekten mi ibaret? Bizler özgür seçimlerde bulunmaktan aciz insanlar mıyız?

Yaşamımız boyunca iplerin elimizde olduğunu düşünürüz. Peki ipler gerçekten bizim elimizde mi?

Seçimlerimizde gerçekten özgür müyüz?

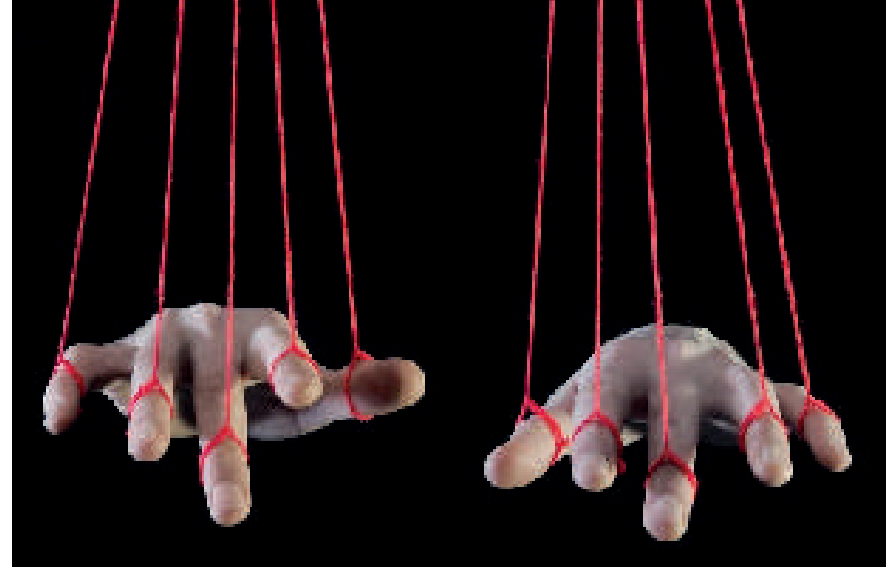
Determinizm, evrende var olan bütün olayların nedensellik ilkesine bağlı olduğunu savunan bir felsefi akımdır. Determinizme göre insanların hür iradeleri bir yanılsamadan ibarettir, insanlar bilinebilirler. Yaşamış ve yaşanacak olaylar önceden belirlenmiştir. İnsanların gerçekleştirdikleri eylemler belirli nedenlerin sonucu ve belirli sonuçların nedenidir ve evren bu neden-sonuç ilişkisine bağlı olarak işler. Yani, insanlık tarihinde gerçekleşen ve gerçekleşecek tüm olaylar nedenler tarafından koşullanmıştır.

Determinizm kavramının tarihi Antik Yunan’a kadar uzanır. Eski çağlardan beri Stoacılar, Epikürçüleri ve daha sonraki düşünürler determinizmin farklı yönlerini ele almışlardır. Determinizmin ilk savunucularından biri, öğrencisi Demokritos ile birlikte evrenin atomların deterministik etkileşimlerine dayalı olarak çalıştığını öne süren ve atom teorisini geliştiren Leukippos’tur. Stoacılar ise her şeyin bir kader olduğuna

ve önceden belirlenmiş bir rota olduğuna inanan bir tür determinizmi benimsemişlerdir. Ancak bu determinizm kavramının modern anlayışı 17. yüzyılda Galileo, Descartes ve Newton gibi bilim insanlarının çalışmalarıyla derinleşmiş ve gelişmiştir. Bilimsel ilerlemeler, evrenin kesin bir şekilde belirlenmiş bir dizi fiziksel yasa tarafından yönlendirildiği fikrini pekiştirmiştir. Bu dönemde Descartes, tanrıya ve tanrısal özelliklere sahip olan insanların ancak özgür iradeye sahip olabileceğini savunurken, panteist bir anlayışta olan Spinoza, evrenin kesin bir düzene sahip olduğunu ve bizim kendi eylemlerimiz ve kararlarımızın da bu düzene göre şekillenmiş ve anlam kazanmış olduğundan bahsetmiştir. Evren bir dizi nedensel ilişkiyle bağlıdır. Spinoza’ya göre, insanların az da olsa seçimlerinde özgür olabilmeleri ancak kişinin hangi nedenlerin onda hangi sonuçlara yol açtığını fark etmesiyle mümkündür.

Rönesans ve Reform hareketleriyle

daha da tartışmalı bir konu haline gelen determinizmin asıl kurucusu Pierre Simon Laplace’dır. Pierre Simon Laplace’in geliştirdiği Laplace’in şeytani deneyi, evrendeki her atomun yerini ve hareketini, evrenin geçmiş ve geleceğini bilen ilahi bir zekanın, sanal bir varlığın mevcut olduğunu varsayar. Bu konu hakkında Laplace şöyle demiştir: “Bir an için doğanın tüm güçlerini ve bunu oluşturan tüm varlıkların konumlarını anlayabilen bir canlı olduğunu düşünürsek -ve bunun bu verileri inceleyebileceğini de düşünürsek- aynı anda evrendeki en büyük varlıkları ve en küçük atomları da hesaba katarak bir hesap yaparsa, hiçbir şey belirsiz değildir ve gelecek de, aynen geçmiş gibi, gözlerinin önündedir.” Aynı zamanda Adam Fawer’ın ‘Olasılıksız’ adlı kitabında da Laplace’in şeytani önemli bir yer tutar. Bu kitapta Laplace’in şeytani hakkında şu sözler yer almaktadır: “Caine: Benim gibi başkaları var mı? Başka Şeytanlar var mı? Kadın: Evet An’da daha çok şeytan vardır. Socrates, Büyük İskender, Julius Sezar, Moliere, Napoleon Bonaparte, Hermann von Helmholtz, Vincent Van Gogh, Alfred Nobel. Hepsini birer Şeytan. Caine: Hepsinin de benim gibi epilepsisi vardı. Zaten nöbetler de HerAn’ın bize yüklediği anlar. Şeytandan kastı, Laplace’nin Şeytan’ıdır. Bu teoriye göre herhangi bir anda tabiatta bulunan kuvvetler

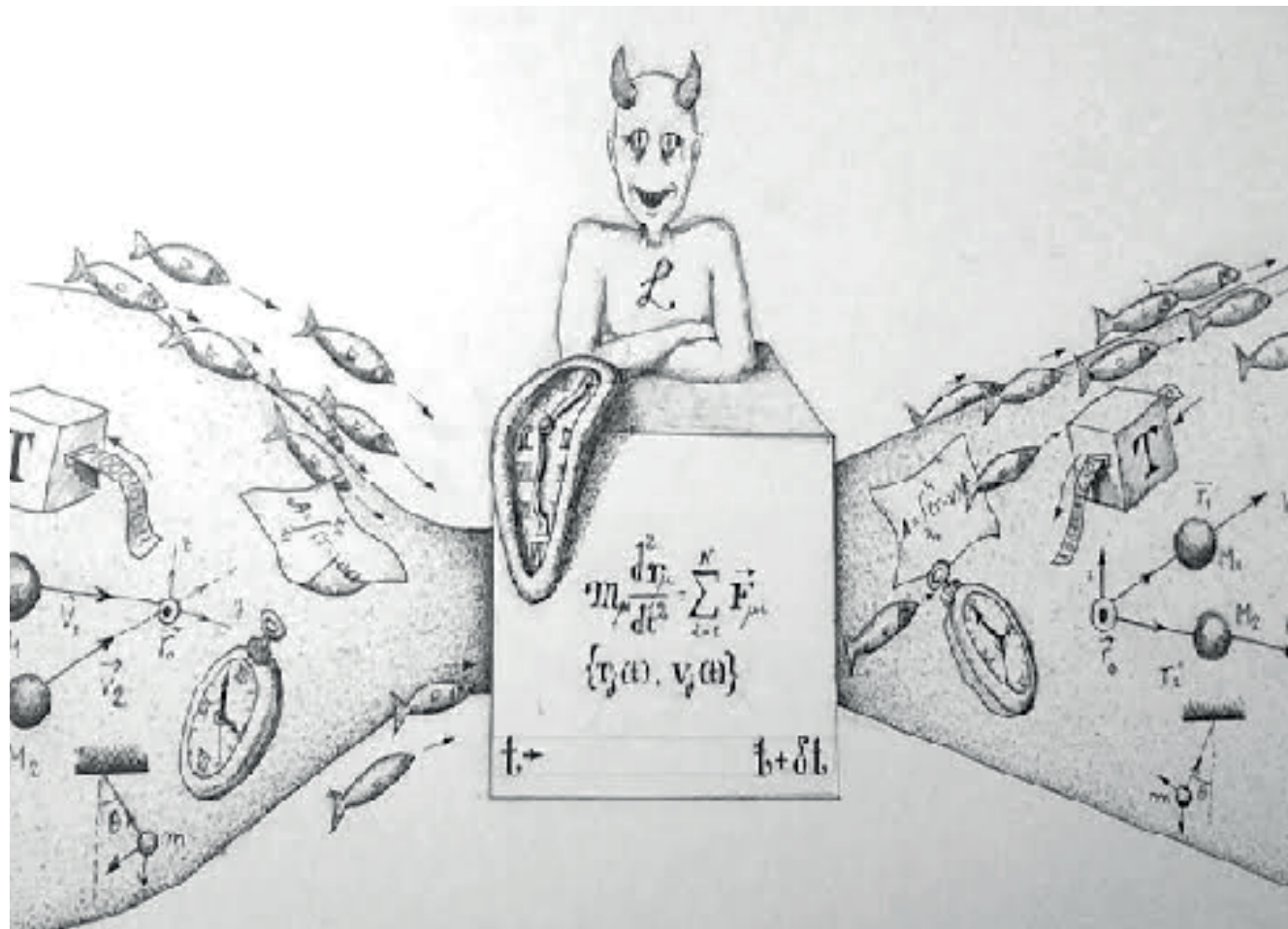
in tümünü, kainatı oluşturan nesnelerin pozisyonları ile birlikte bilen ve bu sayede kainatın geleceğini de bilebilecek olan sanal varlıktır. Ona göre şans diye bir şey yoktur, şans olarak tanımlanan olayların gerçekleşeceği önceden bellidir.”

Bu determinizm kavramı felsefe, etik ve hukuk gibi alanlarda uzun süreli tartışmalara yol açmıştır.

Ancak günümüzde bilimsel ve felsefi ilerlemeler, kuantum mekaniği, belirsizlik ilkesi gibi yeni keşifler determinizmin mutlaklığını sorgulamıştır. İnsanda bilincin varlığı ve öznel deneyimlerin oluşu, insanların kendi hayatlarına yön verebilecek bir zekaya sahip oluşu determinizm kavramına karşı üretilen argümanlar arasındadır.

Evrende sadece neden-sonuç ilişkilerinin bulunmaması, bu ilişkiler ile açıklanamayacak olayların meydana gelmesi determinizm kavramının önemini zamanla azaltmasına yol açmıştır. Sonuç olarak, determinizm kavramı insan hayatında ve zihninde derin izler bırakmış ve ayrıca felsefi ve bilimsel tartışmalarda uzun yıllar boyunca önemli bir yer tutmuştur.

Ancak bilimin ve felsefenin gelişmesiyle beraber bu kavram önemini kaybetmiş ve sorgulanmaya başlamıştır. Özgür iradenin sınırları ise hâlen bilinmemektedir.

SPOR

TÜRKİYE'DE VOLEYBOL

Simay Cingöz

Son yıllarda Filenin Sultanları'nın başarılarıyla ülkemizde voleybola olan ilgi oldukça arttı. Özellikle 2023 yazı elde edilen başarılar çok konuşuldu. Voleybol popülerliğine henüz kavuşmuş olsa da tarihi çok eskilere dayanıyor.

Türkiye'de voleybola olan ilgi 1919larda başladı. İlk olarak 1924'de bölgesel olarak yürütülen voleybol şampiyonaları düzenlendi. 1948'e kadar süren bölgesel şampiyonalar sonrasında resmîyet kazanarak 1970'e kadar Türkiye Voleybol Şampiyonası olarak organize edildi. Erkeklerde 1970 kadınlarda ise 1984 yılından itibaren Türkiye Deplasman-

lı Voleybol Liginde geçiş yapıldı.

Milli takım olarak voleybolda katıldığımız ilk uluslararası turnuva 1956 yılında düzenlenen Paris Erkekler Voleybol Şampiyonası oldu. Kadın milli takımımız ise ilk uluslararası karşılaşmasını Uluslararası İstanbul Turnuvası'nda 1957 yılında yaptı. 1963 yılında Romanya'da düzenlenen Avrupa Voleybol Şampiyonası ise milli takımımızın katıldığı ilk Avrupa Voleybol Şampiyonasıdır.

1963 yılından sonra düzenlenen ilk Avrupa Voleybol Şampiyonası 1967 yılında Türkiye'de düzenlendi. Ancak milli takımımız on beş takım arasından on ikinci olarak

turnuvayı istediği başarıyı elde edemeyerek bitirdi. Bu turnuvanın ardından kadın milli takımımız ancak 1981 yılında düzenlenen Avrupa Voleybol Şampiyonası'na katılma şansını yakaladı fakat bu turnuvada sonuncu oldu ve 2003 yılına kadar katıldığı şampiyonalar da arzuladığı hedeflere ulaşamadı.

Kadın Milli Takımı'nın elde ettiği

ilk uluslararası başarı, 36 yıl sonra Türkiye'de ikinci kez düzenlenen 2003 Avrupa Voleybol Şampiyonası'nda elde ettiği Avrupa ikinciliğidir. Avrupa ikincisi olduğumuz 2003 yılı ülkemizde kadın voleybolu açısından bir yükselme yılı oldu. Bu yılda Filenin Sultanları ismini alan takımımız o tarihten itibaren bu şekilde anılmaya başladı. Aynı yıl takımımız Dünya Kupası'na katıldı ve 7. oldu.

Hem voleybol hem de ülkemizde voleybola olan ilgi adına oldukça önemli olan 2003 yılının ardından katıldığı turnuvalardan kiminden başarıyla kiminde de istenilen başarıyı sağlayamayarak ayrılan takımımız. 2011 yılında milli takım tarihinde ikinci kez Avrupa Şampiyonasında 3. olarak kürsüye çıkmış oldu. Bir yıl sonra Filenin Sultanları, ilk olimpiyatlarına Londra Yaz Olimpiyatlarında katıldı.

2017 yılına kadar elde edilen bir çok başarının ardından takımın baş antrenörlüğüne Giovanni Guidetti'nin getirilmesi üzerine milli takı-

mımız bir sıçrama yaşayarak 2017 yılında Avrupa Şampiyonası'nda 3., 2019'da 2., 2021'de ise 3. oldu. 2020 Tokyo Olimpiyatları'nda da 5. oldu. Milletler Ligi'nde ise 2018'de 2., 2019 ve 2022'de 4., 2021 yılında 3. oldu.

2023 yılında baş antrenörlüğe Daniela Santarelli getirildi. 2023 yılının Temmuz ayında milli takımımız ilk kez Milletler Ligi şampiyonu oldu. Aynı yıl Avrupa Kadınlar Voleybol Şampiyonası'nda şampiyon olarak ilk kez Avrupa şampiyonu olmuş oldu. Milli takımımız Avrupa Kadınlar Voleybol Şampiyonasını namağlup şekilde tamamladıktan sonra 2023 FIVB Kadınlar Olimpiyat Eleme Turnuvası namağlup tamamladı.

Böylece tarihinde bir çok başarı olan Kadın Milli Voleybol Takımımız Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. yılında 3 önemli kupayı ülkemize getirerek tüm ülkeye büyük bir gurur yaşattı ve Türk voleybol tarihi adına unutulmaz bir yaz geçmesini sağladı.

AYIN ŞİİRİ

Quantitatif

Güzel kadınları severim,
İşçi kadınları da severim,
Güzel işçi kadınları
Daha çok severim.

Orhan Veli

Merhaba

Gün açar,
Karın verir yağmurlu toprak.
İncesu Deresi, merhaba.
Saçakta serçeler daha çılgındır,
Bulutlarda kartal,
Daha çalımlı.
Koparır göğsünden bir düğme daha,
Tezkere bekleyen biri.
İncesu Deresi, merhaba.

Genç bayraklar vardır,
Barış düşünür,
Kuyukarda işçi, mavilikleri.
Ben hepsini düşünürüm,
Yirmidört saat
Ve seni düşünürüm,
Karanlık, hırslı...
Seni, cihanların aziz meyvası.
İlân-ı aşk makamından bir mısra,
Yeşerip, kımıldar içimde,
Düşer aklıma gözlerin...

Oysa murad alamam
Oysa akdan - karadan
Bilirim, payım bu kadar...
Unutmuş gülmeyi gözbebeklerim.
Unutmuş dudakların öpmeyi.
İncesu Deresi, merhaba.

Ahmed Arif

KAYNAKÇA

GazeteVefa
Ekim 2023
Sayısı
Kaynakça

GazeteVefa Ekim 2023 sayısında yer alan tüm yazıların kaynakçalarına ulaşmak için QR kodu tanıtın.

GazeteVefa
Geri Bildirim
Formu

Sizlere daha iyi bir deneyim sunabilmek için düşüncelerinizi veya geri bildirimlerinizi öğrenmekten mutluluk duyarız.

GazeteVefa Ekibi

Genel Yayın Yönetmeni: Zela İmğa
Editörler: Zela İmğa, Deniz Tiryaki
İletişim Başkanı: Simay Korkmaz
Tasarım Editörü: Zela İmğa
Tasarım Editörü Yardımcıları: Mustafa Şahin, Bilge Yıldırım, Erva Sila Sert, Aybüke Nisa Cüre, Emir Çoban, Mustafa Arslan
PR Başkanları: Yağız Efe Düğün, Yusuf Ömer Koçoğlu